

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

LABITA – ÍTALYA

(Başvuru no. 26772/95)

SONKARAR

STRAZBURG

6 Nisan 2000

Labita – İtalya davasında,

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Büyük Dairesi aşağıdaki yargıçlarla toplanmıştır:

Başkan: L. WİLDHABER,

Üyeler: E. PALM,

A. PASTOR RİDRUEJO,

L. FERRARİ BRAVO,

G. BONELLO,

J. MAKARCZYK,

P. KÜRİS,

J.-P. COSTA,

F. TULKENS,

V. STRÁŽNICKÁ,

V. BUTKEVYCH,

J. CASADEVALL,

B. ZUPANČIČ,

H.S. GREVE,

A.B. BAKA,

R. MARUSTE,

S. BOTOCHAROVA,

Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: P.J. MAHONEY

29 Eylül 1999 ve 1 Mart 2000 tarihlerinde kapalı olarak müzakere yapan Mahkeme, 1 Mart 2000 tarihinde aşağıdaki sonkararı kabul etmiştir.

USUL

1. Bu dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya dair Sözleşme’yi (“Sözleşme”)¹ değiştiren 11 No.’lu Protokolün yürürlüğe girmesinden önce Sözleşme’nin uygulanabilir durumdaki hükümlere göre, 8 Mart 1999 tarihinde İnsan Hakları Avrupa Komisyonu tarafından (“Komisyon”) ve 31 Mart 1999 tarihinde İtalya Hükümeti tarafından Mahkeme’nin önüne getirilmiştir (11. Protokol madde 5(4) ve Sözleşme’nin eski 47 ve 48. maddeleri).

2. Dava, İtalyan vatandaşı bay Benedetto Labita (“başvurucu”) tarafından 10 Nisan 1994 tarihinde Sözleşme’nin eski 25. maddesine göre İtalya Cumhuriyeti’ne karşı Komisyona yapılan bir başvurudan (no. 26772/95) kaynaklanmıştır. Başvurucu Sözleşme’nin 2, 5, 6 ve 8. maddeleri ile Sözleşme’ye ek 4 No.’lu Protokolün 2. maddesi ve 1 No.’lu Protokolün 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

1. *Yazı İşleri Müdürlüğünün Notu:* 11 No.’lu Protokol 1 Kasım 1998’de yürürlüğe girmiştir.

3. Komisyon 20 Ekim 1997 tarihinde başvuruyu kısmen kabuledilebilir bulmuştur. Komisyon, Sözleşme'nin eski 31. maddesine gereğince hazırladığı 29 Ekim 1998 tarihli raporunda, oybirliğiyle Sözleşme'nin 3, 5(3), 5(1) ve 8. maddelerinin ihlal edildiği, Sözleşme'nin 6(3). fıkrası bakımından ayrı bir sorun doğmadığı ve yediye karşı yirmi bir oyla 4 No.'lu Protokolün 2. maddesinin ve beşe karşı yirmi üç oyla 1 No.'lu Protokolün 3. maddesinin ihlal edildiği görüşünü açıklamıştır¹.

4. 31 Mart 1999 tarihinde Mahkeme Büyük Daire'sindeki bir kurul, davanın Büyük Daire tarafından karara bağlanması gerektiğine karar vermiştir (Mahkeme İçtüzüğü, madde 100(1)). İtalya bakımından seçilmiş olup, Komisyon'un davaya bakması sırasında yer almış olan yargıç bay B. Conforti, Büyük Daire'den çekilmiştir. Bu durumda Hükümet onun yerine, San Marino Cumhuriyeti bakımından seçilmiş yargıç bay L. Ferrari Bravo'yu görevlendirmiştir (Sözleşme madde 27(2) ve İçtüzük madde 29(1)).

5. Başvurucu ve Hükümet birer dilekçe vermişlerdir.

6. 29 Eylül 1999 tarihinde Strazburg'daki İnsan Hakları Binasında bir duruşma yapılmıştır.

Mahkeme önündeki duruşmaya katılanlar:

(a) *Hükümet adına*

V. ESPOSITO, Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Hukuk Servisinde görevli yargıç, *Birlikte Temsilci*;

(b) *başvurucu adına*

V. DI GRAZIANO, Trapani Baro üyesi, *Avukat*.

7. Mahkeme Başkanı başvurucunun avukatına İtalyanca konuşma izni vermiştir (İçtüzük madde 34(3)).

8. Mahkeme bay Di Graziano ile bay Esposito'yu dinlemiştir.

9. Başvurucu ve Hükümet kendi istekleriyle Mahkeme'ye çeşitli belgeler sunmuşlardır.

1. *Yazı İşleri Müdürlüğünün Notu*: Komisyon'un görüşünün tam metni ve rapordaki ayrık görüşler, Mahkeme'nin sonkararının nihai basılı haline ekli olarak, Mahkeme'nin seçilmiş sonkararları ve kabuledilebilirlik kararlarının yer aldığı resmi yayında yer alacaktır. Fakat bu arada Komisyon'un raporu Yazı İşleri Müdürlüğünden elde edilebilir.

DAVANIN ESASI

I. DAVA KONUSU OLAYLAR

A. Başvurucunun tutulması ve aleyhindeki dava

10. Başvurucu, kırk altı kişiyi kapsayan soruşturmayla bağlantılı olarak, Trapani Bölge Mahkemesinin verdiği 18 Nisan 1992 tarihli tutuklama emri gereğince, 21 Nisan 1992 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucunun, Alcamo'daki mafya türü bir örgütün üyesi olduğundan ve o bölgedeki ana mafya türü çetenin lideri olduğuna inanılan kayınbiraderine ait bir finans şirketini işlettiğinden kuşulanılmıştır (Ceza Kanunu md. 416ek, mafya türü örgüte üyeliği suç saymaktadır).

Başvurucu aleyhindeki isnadlar, hakkında mafya türü örgüt üyeliği suçlaması bulunan fakat daha sonra itirafçı (*pentito* - kamu makamları ile işbirliği yapmaya karar vermiş mafya eski üyesi) olan B.F.'nin, başvuru hakkında G.D'den aktardığı bilgiye dayanmıştır. 25 Ekim 1989 tarihinde mafya tarafından öldürülmüş olan G.D. de bu bilgiyi yine mafya tarafından öldürülmüş olan F.M.'den almıştır.

11. Başvurucu ilk otuz beş gün tek başına Palermo Cezaevinde tutulmuştur.

12. Başvurucunun ilk salıverilme talebi, Trapani Bölge Mahkemesi tarafından 6 Mayıs 1992'de reddedilmiştir.

Bölge Mahkemesi, başvurunun mafya ile ilişkisi hakkında B.F.'nin verdiği ifadede başvurunun mafya içinde şimdiki rolü ve faaliyetleri konusunda bir bilgi veya objektif delil bulunmamasına rağmen, B.F.'nin mafya ile ilgili diğer kişi ve olaylarla bağlantılı olarak verdiği çeşitli ifadelerin güvenilirliğini ve muteberliğini dikkate alarak, bu ifadenin başvurunun tutukluluğunu haklı kılacak yeterli bir sebep oluşturduğu sonucuna varmıştır. Böylece bu mahkeme "bütünsel güvenilirlik" (global credibility - *attendibulita complessiva*) kriterini uygulamıştır.

Bölge Mahkemesi bu kararında, B.F.'nin başvurucuyu fotoğrafından teşhis ettiğini ve mafya türü örgütteki rolüyle ilgili bilgiler verdiğini eklemiştir. B.F., Alcamo'daki mafya ailelerinden birinin başkanının kayınbiraderi olan başvurunun bir finans şirketi işlettiğini ve yine daha önce mafya üyesi olarak teşhis ettiği başka kişilerle birlikte bir diskoteği işleten bir şirketin ortağı olduğunu söylemiştir.

Trapani Bölge Mahkemesi, delilleri koruma gereği bulunduğu için de başvuru hakkında tutuklama kararı verildiğini, çünkü delillerin çoğunun tanık beyanı biçimde olduğunu ve bu nedenle tanıklara baskı yapılması halinde bu delillerin kaybolma riski bulunduğunu belirtmiştir.

13. Başvurucu 20 Temmuz 1992’de mafia üyesi olduğundan şüphelenilen elli dört kişiyle birlikte Pianosa adasındaki Cezaevine nakledilmiştir.

14. Başvurucu 6 Mayıs 1992 tarihli karar aleyhine tarihsiz bir dilekçeyle Temyiz Mahkemesine başvurmuştur. Başvurucu, maddi hiçbir delil bulunmadığı halde, sadece B.F.’nin ifadesine dayanılarak tutuklandığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca, bir finans şirketinin yöneticisi olmadığına dair savunmasını Bölge Mahkemesinin reddettiğini ve mafyanın mali sekreteri olduğuna dair suçlamaya temel bulabilmek için finans işlerinde idareci olduğuna dair bir iddiayı delil olarak kabul ettiğini söylemiştir. Başvurucuya göre aslında kendisi sadece şirketin bir çalışanı olup, disiplin soruşturmasına bile tabi tutulmuştur. Ancak Temyiz Mahkemesi bu başvuruyu 2 Ekim 1992’de reddetmiştir.

15. Başvurucu, tutukluluk halinin devamı için yeterli sebep bulunmadığını ileri sürerek soruşturma yargıcına (*giudice per le indagini preliminari*) bir salıverilme talebinde daha bulunmuştur. Fakat bu başvurusu da 29 Aralık 1992’de reddedilmiştir.

16. Başvurucunun bu red kararına karşı Trapani Bölge Mahkemesine itirazı da 8 Şubat 1993’te reddedilmiştir. Bu mahkeme red kararında, Ceza Usul Kanununun 275(3). fıkrasının mafya türü örgüte üye olmakla suçlanan bir şüphelinin tutukluluk halinin devamı için bir karine yarattığını ve bu nedenle salıverilmek isteyen kimsenin bu karineyi çürütmek için özel ve somut deliller göstermesi gerektiğini belirtilmiştir. Bölge Mahkemesi, başvurucunun tutukluluk süresinin uzunluğu konusundaki savunmalarının genel nitelikte olduğunu ve daha önceki davalarda reddedildiğini belirtmiştir.

17. Trapani Bölge Mahkemesindeki soruşturma yargıcı, savcının talebi üzerine, 8 Nisan 1993’te Ceza Usul Kanunun 305(2). fıkrası gereğince tutukluluğu azami sürenin sonuna kadar uzatılmasına karar vermiştir.

18. Bu arada diğer itirafçılar (*pentiti*), soruşturma sırasında verdikleri ifadede başvurucuyu tanımadıklarını söylemişlerdir.

19. Başvurucu soruşturma yargıcının 8 Nisan 1993 tarihli kararına karşı Bölge Mahkemesine başvurmuş ve söz konusu uzatma kararının hükümsüz olduğunu, çünkü savcının tutukluluk süresinin uzatılmasına dair talebinin önceden avukatına iletilmediğini ve mahkemenin de olaya özgü olmayan ve sadece genel gerekçeler gösterdiğini ileri sürmüştür.

20. Trapani Bölge Mahkemesi başvurucunun itirazını 22 Haziran 1993’te reddetmiştir. Bu mahkeme, yasanın sadece çelişmeli muhakemede tarafları dinlemeyi gerektirdiğini ve bunun da olayda bu şekilde yapıldığını, fakat uzatma talebinin resmen iletilmesinin gerekli olmadığını belirtmiştir.

Bölge Mahkemesi tartışma konusu kararın gerekli olup olmadığı konusunda ise, karardaki gerekçenin biraz az ve öz olmasına rağmen, özellikle mafya türü örgüte üyelik suçunun özel niteliğinin dikkate alındığını, delillerin karartılabileceği tehlikesine ve adam öldürme gibi ağır

suçlara karışan suç örgütüne üye olduklarından şüphelenilen bütün sanıkların tehlikelilik durumuna işaret ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında iddia makamı, soruşturmanın amacı bakımından uzatma talebinin neden gerekli olduğuna dair geniş açıklamada bulunmuştur. Buna göre sanıkların hangi ölçüde bölgeyi denetim altında tuttuklarını ortaya çıkarmak için, karmaşık nitelikteki banka ve mali işlemler üzerinde araştırmaların yürütülmesi gereği bulunmaktadır. Bölge Mahkemesi ayrıca, söz konusu suçun niteliği gereği, soruşturmanın mafya türü örgütü bir bütün olarak ve tabi ki bütün sanıkları kapsamamasını gerektirdiğini kaydetmiştir.

21. Başvurucu, savunma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 28 Haziran 1993'te Temyiz mahkemesine başvurmuştur. Ancak bu başvuru da 18 Ekim 1993'te reddedilmiştir.

22. 2 Ekim 1993'te başvurucu hakkında mafya türü örgüte üyelik suçundan dava açılmıştır. Savcı başvurusunun üç yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasını istemiştir.

23. Trapani Bölge Mahkemesi 12 Kasım 1994 tarihinde verdiği kısa kararın ardından, 9 Şubat 1995 tarihli gerekçeli kararında başvurusunun beraatine ve başka bir suçtan tutuklu değilse salıverilmesini hükmetmiştir.

Bölge Mahkemesi başvurucu hakkındaki davanın sadece B.F.'nin ifadesine dayandığını, B.F.'nin de bu bilgiyi G.D.'den aldığını, onun da bu bilgiyi F.M.'den elde ettiğini belirtmiştir. Son iki bilgi kaynağının ölü olması, B.F.'nin ifadesinin doğrulanmasını imkansız kılmaktadır. Doğru olan tek bilgi, başvurusunun söz konusu finans şirketinde çalışmış olduğudur; ancak başvurusunun şirketin yöneticisi veya mali sekreteri olarak çalıştığına dair bir delil yoktur. Aslında bu iddia, diğer tanıkların ifadeleri ve maddi delillerle tutarsızlık içindedir. Bu nedenle Bölge Mahkemesi, başvurucuya isnad edilen suçun kanıtlanamadığı sonucuna varmıştır.

24. Bu hüküm gece saat 10:00'da yüze karşı okunmuştur. Hükmün tefhimi için Trapani Bölge Mahkemesine getirilen başvuru, yine kelepçeli olarak gece 12:25'te Termini Imerese Cezaevine götürülmüştür.

Özel cezaevi rejimi gereğince, tutuklu ve hükümlülerin salıverilmeleri için orada bulunması gereken görevlinin o sırada yerinde bulunmaması nedeniyle, başvuru ancak sabah 8:30'a kadar salıverilebilmiştir.

25. Savcı, başvurucu hakkındaki beraat kararına karşı üst başvuruda bulunmuştur.

26. Palermo Üst Mahkemesi 14 Aralık 1995 tarihinde verdiği ve başvuru bakımından 25 Haziran 1996 tarihinde kesinleşen kararında, başvuru aleyhindeki isnadın B.F.'nin ifadesinden başka somut delillerle desteklenmediği ve soruşturma sırasında elde edilen delillerle çürütüldüğü gerekçesiyle, başvuru hakkındaki beraat kararını onaylamıştır.

B. Başvurucunun Pianosa Cezaevinde tabi tutulduğunu iddia ettiği kötü muamele

1. Şikayet konusu muamele

27. Başvurucu 20 Temmuz 1992 tarihine kadar Termini Imerese Cezaevinde tutulmuş, iki üst düzey yargıcın mafya tarafından öldürülmesinin ardından İtalyan Hükümetinin aldığı acil tedbirler çerçevesinde aynı tarihte Pianosa Cezaevine nakledilmiştir. Pianosa Cezaevinde daha önceleri cezaevi dışına çıkarak adada çalışabilme gibi daha hafif bir rejime tabi 100 kadar tutuklu ve hükümlü tutulmuştur. Yüksek güvenliğe tabi tutuklu ve hükümlüler ise, hep birlikte “Agrippa” bölümünde tutulmuşlardır. Pianosa Cezaevine başka cezaevlerinden çok sayıda infaz koruma memuru nakledilmiştir.

Başvurucu 29 Ocak 1993’e kadar kesintisiz olarak Pianosa Cezaevinde tutulmuştur. Başvurucu daha sonra aleyhindeki davanın çeşitli aşamalarına katılabilmesi için düzenli olarak kısa süreler için nakledilmiştir.

28. Pianosa Cezaevinde tutulan sağlık kayıtlarına göre başvuru, bu cezaevine getirildiğinde sağlık bakımından iyi durumdadır.

29. Başvurucu, daha çok Temmuz – Eylül 1992 tarihleri arasında, ayrıntıları aşağıda belirtilen çeşitli biçimlerde kötü muameleye tabi tutulduğunu iddia etmiştir. (Durum daha sonra düzelmiştir).

(i) Başvurucu sık sık tokatlanmış ve bir keresinde başparmağından sakatlanmıştır. Başvurucunun testisleri sıkılmıştır. Başvurucu bunun bütün tutuklu ve hükümlülere sistematik olarak uygulandığını söylemiştir.

(ii) Başvurucu bir keresinde dövülmüş ve giydiği tulum yırtılmıştır. Başvurucu bu durumu protesto etmiştir. İki saat sonra gelen infaz koruma memuru susmasını emretmiş, hakaret etmiş, vurmuş, gözlükleri ve ağızındaki protez zarar görmüştür.

(iii) Başvurucu bazı kereler iteklenmiştir. Cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin temizlik malzemelerini koridora koymalarına izin verilmiştir. İnfaz koruma memurları bazen bu temizlik maddelerini yere döküp sulandırmışlar ve böylece zemini kaygan hale getirmişlerdir. Tutuklu ve hükümlüler iki sıra halinde dizilen infaz koruma memurlarının arasındaki koridorda koşmaya zorlanmışlardır. İnfaz koruma memurları düşenlere coplarla vurmuşlar ve dövmüşlerdir.

(iv) Başvurucu duş alırken sık sık üst aramasına tabi tutulmuştur.

(v) Başvurucu doktora muayene olabilmek için çok uzun zaman beklemek zorunda kalmış ve muayene sırasında elleri kelepçeli olarak tutulmuştur.

(vi) İnfaz koruma memurları tutuklu ve hükümlülere, gördükleri muameleyi avukatlarına veya diğer tutuklu ve hükümlülere anlatacak olurlarsa, misillemeye uğrayacakları konusunda uyarmışlardır.

(vii) Tutuklu ve hükümlülerden infaz koruma memurlarının önünde başlarını öne eğmeleri, yere bakmaları, saygı göstermeleri, sessiz durmaları ve dikkat kesilmeleri istenmiştir.

30. Başvurucu son olarak, tutukluların mahkemelerdeki duruşmalara insanlıkdışı koşullarda nakledildiklerini söylemiştir. Nakiller, tamamen kapalı, havasız, ışksız araçlarla, yiyecek verilmeden ve hijyen bakımından çok kötü koşullarda yapılmıştır.

2. Sağlık belgeleri

31. Pianosa Cezaevi kayıtlarına göre başvuru, 9 Eylül 1992’de dış protezindeki probleminden şikayetçi olmuş ve cezaevi doktoru kendisini bir dış hekimine sevk etmiştir. Nisan 1993’te protezin yapıştırılması için dış doktorundan bir randevu alınması için başvurulmuştur.

32. Başvurucunun dizlerindeki ağrıdan şikayet etmesi üzerine, 10 Ağustos 1993’te Pianosa Cezaevi sağlık merkezi, röntgen çekimi ve muayene için ortopedistten randevu istemiştir. Testlerin yapılmasından sonra 22 Eylül 1993’te ortopedist başvurucunun dizlerindeki sorunları kaydetmiştir; ancak sağlık raporu bu sorunların tam olarak ne olduğunu ortaya koymamaktadır.

33. 24 Mart 1995 tarihli bir sağlık raporu, başvurucunun diz eklemlerinde kireçlenme kaydetmektedir. Başvurucunun 3 Nisan 1996’da yaptırdığı tetkikler, bir dizin sol dış yüzeyinde darbeden kaynaklanan iki küçük berenin varlığını ortaya koymuştur.

34. 20 Mart 1996 tarihli bir sağlık raporu, üç yıl önce başlayan bir psikolojik bozukluktan (asthenia, karıştırma hali, depresyon) söz etmiştir.

3. Başvurucu tarafından başlatılan hukuki süreç

36. Başvurucu ve bir diğer tutuklu, 2 Ekim 1993’te Trapani soruşturma yargıcı tarafından yapılan hazırlık duruşması sırasında, Pianosa Cezaevinde Ekim 1992’ye kadar “işkence, aşağılama ve zalimlik” gibi çeşitli kötü muamelelere tabi tutulduklarını iddia etmişlerdir. Başvurucu ayrıca parmağının ve dişinin kırıldığını söylemiştir. Başvurucu, Ekim 1992’den sonra durumda bir iyileşme sağlanmasına rağmen, diğer hükümlerle birlikte, 1975 tarihli ve 354 sayılı Yasanın 41ek maddesi gibi hükümlere dayanılarak uygulanan kendisinin tabi tutulduğu muamelelerin bir bütün olarak insanlıkdışı ve duygusuzlaştırıcı nitelikte olduğundan şikayet etmiştir.

37. Soruşturma yargıcı yukarıdaki şikayetleri Livorno Savcılığına ihbar etmiştir. Savcı hazırlık soruşturması başlatmıştır (no. 629/93). Savcı 12 Kasım 1993’te Portoferraio polisine (*carabinieri*) verdiği talimatla, iddia edilen kötü muamelenin niteliği ve süresiyle ilgili olarak başvurucunun ifadesinin alınmasını ve bundan sorumlu olan kişilerin kimliğinin belirlenmesine yardım edebilecek bilgi edinilmesini istemiştir. Savcı ayrıca başvuru hakkındaki sağlık raporlarını istemiştir.

38. 5 Ocak 1994'te Portoferraio polisi tarafından başvurunun ifadesi alınmıştır. Başvurucu Pianosa Cezaevine geldiği andan itibaren infaz koruma memurları tarafından “dayağa, işkenceye, zalimce davranışlara ve psikolojik işkenceye” tabi tutulduğunu söylemiştir. İnfaz koruma memurları elleriyle, özellikle sırtına vurmuşlardır. Avluya çıkmak üzere hücrelerinden ayrıldığında, kaygan koridorda koşturulmuştur. Koridor boyunca dizilen infaz koruma memurları tekmeler, yumruklar ve sopalar savurmuşlardır. Bir keresinde giydiği tulumu infaz koruma memurları kendisine vururlarken yırttıkları için, bu olayı protesto etmiştir. İnfaz koruma memurlarından biri çenesini kapatmasını söylemiş, hakaret etmiş, gözlüklerine ve ağzındaki proteze zarar verecek şekilde vurmuştur. Tutuklu ve hükümlüler hücrelerinden ayrıldıkları her defasında şiddetle dövülmüşlerdir. Başvurucu verdiği ifadede, bunlardan sorumlu olan infaz koruma memurlarını tanımadığını, çünkü infaz koruma memurlarının karşısında başlarını öne eğmeye ve gözlerini yerden ayırmamaya zorlandıklarını söylemiştir. Başvurucu son olarak, dövme olaylarının Ekim 1992'de sona erdiğini eklemiştir.

39. Polis başvurunun ifade tutanağını ve sağlık raporlarını 7 Ocak 1994'te Livorno Savcılığına göndermiş, o tarihte Pianosa Cezaevinde görevli infaz koruma memurlarının bir listesini de göndereceklerini söylemiştir.

40. Livorno Savcılığının talimatı üzerine 9 Mart 1995 tarihinde Trapani polisi tarafından başvurunun ifadesi alınmıştır. Başvurucuya Pianosa Cezaevinde çalışan 262 infaz koruma memurunun fotoğraflarının fotokopileri gösterilmiştir. Başvurucu kendisine kötü muamelede bulunan kişiyi fotoğraftan teşhis edemediğini, ancak bu fotoğrafların söz konusu dönemden daha öncesine ait olabileceğini ve bunların sadece birer fotokopi olduğunu söylemiştir. Başvurucu söz konusu infaz koruma memurunun bizzat görmesi halinde onu teşhisten güçlük çekmeyeceğini belirtmiştir.

41. Livorno Savcılığı başka bir işlem yapmadan, sanıkların teşhis edilemediği (*perche ignoti gli del reato*) gerekçesiyle takipsizlik kararı verilmesi için 18 Mart 1995'te soruşturma yargıca başvurmuştur. Livorno soruşturma yargıcı 1 Nisan 1995'te aynı yönde bir karar vermiştir.

4. Livorno infaz yargıcının Pianosa Cezaevi koşullarına ilişkin raporu

42. Livorno ceza infaz yargıcı 5 Eylül 1992'de, Adalet Bakanlığına ve cezaevleriyle ilgili diğer makamlar ile idari makamlara, Pianosa'daki cezaevi koşulları hakkında bir rapor göndermiştir.

43. Ağustos 1992'de cezaevinde yapılan teftişin ardından hazırlanan bu raporda, tutuklu ve hükümlülerin haklarının tekrar tekrar ihlal edildiği ve özel 'Agrippa' bölümünde ve adli suçlar bölümünde, birkaç kötü muamele olayına rastlandığı kaydedilmiştir. Raporda örnekleme şeklinde şunlar belirtilmiştir:

(i) temizlik dehşet verici biçimde kötü durumdadır;

(ii) tutuklu ve hükümlülülerin haberleşmeleri sansüre tabi olması gerekirken bütünüyle engellenmiş olup, tutuklu ve hükümlülere gelen telgraflar çok uzun gecikmelerden sonra kendilerine ulaştırılmıştır;

(iii) mahpuslar havalandırma avlusuna doğru koşmaya zorlanmışlar ve muhtemelen coplarla bacaklarına vurulmuştur;

(iv) tutuklu ve hükümlüler bazen coplarla dövülmüşler ve başka türlü kötü muamelelere de tabi tutulmuşlardır (örneğin, iddiaya göre bir hükümlü bütünüyle soyunmaya zorlanmış ve rektal aramaya tabi tutulmadan önce zemin egzersizleri (*flessioni*) yapmaya zorlanmış olup, infaz yargıcına göre bu tamamen gereksiz bir muameledir, çünkü bu hükümlü infaz koruma memurlarının gözü önünde yaptığı egzersizleri henüz bitirdikten sonra bu muameleye tabi tutulmuştur; bu hükümlü giyinirken kendisine vurulmuş ve sonra cezaevi doktoruna görünmüştür; o gece üç infaz koruma memuru hücrelerine gelip kendisini dövmüşlerdir);

(v) daha sonra benzer başka olayların da meydana geldiği anlaşılmıştır, ama muhtemelen infaz koruma memurlarına karşı alınan tedbirlerin bir sonucu olarak durum yakın zamanlarda düzelmiştir.

44. Pianosa Cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin şiddete tabi tutulduklarına dair haberler ve yayınlar dolaşmaya başladıktan sonra, Livorno savcısı adada bir gün kalmış ve iddiaları destekleyecek bir şey bulamadığını basına açıklamıştır.

45. Dahası, Tuscany Cezaevinden bir müfettiş, güvenilir kaynaklardan elde edilen bilgiyi göre Pianosa Cezaevinde tutuklu ve hükümlülere ağır kötü muameleler yapıldığını, 30 Temmuz 1992’de Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğüne bildirmiştir. Bu raporda ayrıca, infaz koruma memurlarının cezaevinde el arabasıyla taşınan özürlü bir hükümlüyle alay ettiklerinden ve bir keresinde bir hükümlüyü bir mumun önünde diz çökmeye zorladıklarından söz edilmiştir.

46. Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürünün Bakanlık Özel Baş Sekreterliğine gönderdiği 12 Ekim 1992 tarihli bir yazıda, Livorno ceza infaz yargıcının sözünü ettiği şartların, esasen elli beş mahpusun 19-20 Temmuz 1992 gecesi acilen Pianosa Cezaevine nakledilmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Söz konusu durum, yukarıda kaydedilen uygunsuzlukları büyük ölçüde izah eden pratik sorunlara sebep olmuştur. Ayrıca cezaevindeki inşaat çalışmaları da ek sorunlar yaratmıştır.

47. Cezaevleri Genel Müdürlüğü, Bakanlık tarafından atanan bir grup uzmanın vardığı sonuçları da 28 Ekim 1992 tarihinde Bakanlık Özel Baş Sekreterliğine ve savcılığa göndermiştir. Uzmanlar, cezaevinde görüşülen tutuklu ve hükümlülerden elde edilen bilgilere dayanarak, kötü muamele iddialarının bütünüyle temelsiz olduğu, ancak el arabasında taşınan özürlü kişi ile ilgili olayın doğru olduğu ve bunun cezaevinde tekerlekli sandalye bulunmamasından kaynaklandığı sonucuna varmışlardır.

48. Ceza infaz yargıcının verdiği raporun ardından başka bir araştırma başlatılmış ve elde edilen bilgiler Livorno Savcılığına gönderilmiştir.

Sadece iki infaz koruma görevlisi, tutuklu ve hükümlülere karşı müessir fiil suçu (Ceza Kanunu md. 582) ve görevi kötüye kullanma (Ceza Kanunu md. 608) suçu şüphelileri olarak belirlenmişlerdir.

49. Savcılık, birinci suçla ilgili şikayet bulunmadığı ve ikinci suçun da zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle bir takipsizlik kararı almak üzere yargıca başvurmuştur. Müessir fiil suçu konusundaki talep kabul edilmiş, fakat diğer konudaki talep reddedilmiştir. Soruşturma yargıcı 20 Aralık 1996'da ek bilgiler istemiştir. Bu araştırmanın hala sürdüğü sanılmaktadır.

50. Komisyon önündeki yargılama sırasında Hükümetin savunmasına eklenen 12 Aralık 1996 tarihli bir yazıya göre Floransa'daki ceza infaz mahkemesi başkanı, Pianosa Cezaevinde meydana gelen olayların o günkü hükümet tarafından emredildiğini veya hoşgörü gösterildiğini söylemiştir. Bu mahkemenin başkanı, başvurunun nakil sırasındaki şartlarla ilgili iddialarının bütünüyle inanılır olduğuna ve tutuklu ve hükümlülerin Pianosa Cezaevine şüpheli ve kabul edilmesi güç yöntemlerle nakledildiğine, bunun gerçek amacının da tutuklu ve hükümlüleri sindirmek olduğuna kanaat getirmiştir. Bu yargıç ayrıca, Pianosa Cezaevi yüksek güvenlikli bölümünde, her hangi bir seçme yöntemine tabi tutulmamış ve kendilerine 'kayıtsız şartsız yetki' (*carte blanche*) verilmiş bulunan ceza infaz memurlarının görevlendirildiğini kaydetmiştir. Bu mahkeme başkanına göre tüm bunların sonucu olarak, başlangıçta cezaevinin bu bölümünde usulsüzlükler ve istismarlar meydana gelmiştir.

C. Başvurucunun haberleşmesinin sansür edilmesi

1. Cezaevleri İdaresi Kanununun 41ek maddesinin uygulanması

51. Adalet Bakanı 20 Temmuz 1992 tarihinde, başvurucuya 20 Temmuz 1993 tarihine kadar 1975 tarihli ve 354 sayılı Kanunun 41ek maddesinde belirtilen özel cezaevi rejiminin uygulanması için bir talimat vermiştir. Bakanlık bu tedbirin, özellikle üç yargıcın ve sekiz polisin katledilmesinden ve İtalya'nın büyük kentlerinde arabalara bombalı saldırılardan sorumlu olan mafyanın yürüttüğü insafsız saldırıların artmasından sonra, kamu düzeni ve kamu güvenliği kaygıları nedeniyle gerekli olduğunu düşünmüştür. Bu olaylar bazı tutuklu ve hükümlülerin belirli çevrelerle bağlantılarını koparma gereğini doğurmuştur. Başvurucu da bu özel rejime tabi tutulmuştur; çünkü kendisi kötü karakterli ve tehlikeli bir kişidir; eldeki veriler kendisinin suç ortaklarıyla ilişkisini sürdürdüğünü ve kamu düzenini bozacak veya cezaevindeki güvenliği tehlikeye sokacak talimatlar verebileceğini veya dış dünya ile bağlantı kurabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca başvurucu konumunda olan tutuklu ve hükümlülerin, suç örgütleri içinde yaptıkları gibi, cezaevinde de diğer tutuklu ve hükümlüleri örgütleyip yönetebilecekleri ve onları bozabilecekleri makul bir varsayımdır.

52. Cezaevleri İdaresi Kanunundaki hakları askıya alan Bakanlık talimatı, şu kısıtlamaları uygulanmasını sağlamıştır:

- (i) telefon kullanma yasağı;
- (ii) bütün örgütlerle ve diğer tutuklu ve hükümlülerle haberleşme yasağı;
- (iii) gelen ve giden bütün mektupların sansürü;
- (iv) üçüncü kişilerle görüşme yasağı;
- (v) aile üyeleriyle görüşmenin kısıtlanması (ayda bir saat);
- (vi) belirlenen miktar üzerinde para alma ve gönderme yasağı;
- (vii) çamaşır paketi dışında dışarıdan gönderilen paketleri alma yasağı;
- (viii) kültürel, eğlence ve sportif faaliyetler düzenleme yasağı;
- (ix) tutuklu ve hükümlü temsilciliği için seçimlerde aday olma ve oy verme yasağı;
- (x) sanatsal ve el işleri faaliyetlerine katılma yasağı;
- (xi) pişirilmeyi gerektiren yiyecek satın alma yasağı;
- (xii) hücre dışında iki saatten fazla kalma yasağı;

53. Bu tedbirler daha sonra altı ay daha, 31 Ocak 1995 tarihine kadar uzatılmıştır.

2. Başvurucunun haberleşmesinin sansürü

54. Trapani Bölge Mahkemesi 21 Nisan 1992’de özel bir gerekçe göstermeden, başvurucunun haberleşmesinin sansüre tabi tutulmasına karar vermiştir. Ancak başvuru Temrini Imrese Cezaevinde bulunduğu sırada haberleşmesi sansür edilmemiştir.

55. Ayrıca Adalet Bakanlığı da 20 Temmuz 1992’de başvurucunun haberleşmesinin sansür edilmesine dair bir karar vermiştir (bk. yukarıda parag. 52).

56. Aşağıdaki mektuplar sansür edilmiştir:

(i) başvurucunun karısına gönderdiği 21 Ekim 1992 tarihli mektup (bu mektubun Pianosa Cezaevinden gönderilmesi geciktirilmiştir; çünkü bu mektubun içeriğinden kuşkulanan cezaevi yetkilileri mektubu önce adli makamlara göndermişlerdir);

(ii) başvurucuya ilk avukatının gönderdiği 7 Mayıs 1993 tarihli mektup (Pianosa Cezaevi sansürü tarafından damgalanmıştır);

(iii) başvurucunun ailesine gönderdiği 28 Şubat 1993 tarihli mektup (Ternini Imerese Cezaevi sansürü tarafından damgalanmıştır);

(iv) başvurucunun karısına gönderdiği ve ekinde bir belge olan 2 Mart 1993 tarihli mektup (Termini Imerese Cezaevi yetkilileri bu mektuba el koymuş ve başvurucuya iade etme izni talebiyle Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğüne göndermiştir; yanıt alınmadığı için mektup başvurucuya geri verilmemiştir);

(v) başvurucunun ailesine gönderdiği 7 Mayıs 1993 tarihli mektup (Pianosa Cezaevi sansürü tarafından damgalanmıştır).

57. Adalet Bakanlığı, ilgili Kanununun 41ek maddesine göre haberleşmenin sansürü konusunda çıkardığı talimatları, Anayasa

Mahkemesinin 15 Eylül 1993 tarihli kararının bir sonucu olarak kaldırmıştır (bk. aşağıda parag. 102, 28 Temmuz 1993 tarihli ve 349 sayılı karar).

58. Buna rağmen Trapani Bölge Mahkemesinin 21 Nisan 1992 tarihli kararı gereğince başvurunun haberleşmesinin sansürü devam etmiştir.

59. Trapani Bölge Mahkemesi 21 Şubat 1994'te, bu kararın kaldırılmasına karar vermiş, ancak başvurunun haberleşmesinin sansür edilmesi yine de devam etmiştir.

60. Başvurucu 10 Haziran 1994'te olağan cezaevi rejime döndürülmüştür; bu değişiklik başka haklar kazandırmasının yanında, sansüre de son vermiştir. Ancak en az bir mektubu (ki bu mektup başvuru tarafından 28 Temmuz 1994'te karısına gönderilmiştir) Pianosa Cezaevi yetkilileri tarafından yine de sansür edilmiştir.

61. Pianosa Cezaevi yetkililerinin talebi üzerine Trapani Bölge Mahkemesi Ceza Dairesi Başkanı 13 Ağustos 1994'te, başvurunun haberleşmesinin sansürünü uzatmıştır. Aşağıdaki mektuplar sansür edilmiştir:

(i) başvurucuya ikinci avukatı tarafından gönderilen 24 Ağustos 1994 tarihli mektup (Pianosa Cezaevi tarafından damgalanmıştır);

(ii) başvurucuya karısı tarafından gönderilen ve içinde başvurunun çocuklarına ait iki fotoğrafın bulunduğu 18, 21, 29 ve 30 Ağustos 1994 tarihli mektuplar (ikisinde de Pianosa Cezaevi sansürünün damgası vardır);

(iii) başvurunun ailesine gönderdiği 31 Ağustos 1994 tarihli mektup (Pianosa Cezaevi tarafından damgalanmıştır);

(iv) çocukları tarafından başvurucuya gönderilen 1 Eylül 1994 tarihli mektup (Pianosa Cezaevi tarafından damgalanmıştır)

(v) torunu tarafından başvurucuya gönderilen 16 Ekim 1994 tarihli mektup (damga okunamamaktadır);

(vi) karısı tarafından başvurucuya gönderilen 18 ve 20 Ekim 1994 tarihli mektuplar (Ternini Imerese Cezaevi tarafından damgalanmıştır);

(vii) ailesi tarafından başvurucuya gönderildiği anlaşılan 20 Ekim 1994 tarihli mektup (Ternini Imerese Cezaevi tarafından damgalanmıştır);

(viii) torunu tarafından başvurucuya gönderilen tarihsiz iki mektup (Pianosa Cezaevi tarafından damgalanmıştır).

62. Pianosa Cezaevi yetkilileri, başvurucuya avukatları tarafından gönderilen 7 Mayıs 1993 ve 24 Ağustos 1994 tarihli mektupların, Ceza Usul Yasasının geçici 35. maddesi (bk. aşağıda parag. 97) bakımından savunma avukatıyla haberleşme olarak görülemeyeceğini söylemişlerdir.

D. Başvurucuya uygulanan önleyici tedbirler

63. Trapani Bölge Mahkemesi, Trapani Savcılığının 9 Eylül 1992 tarihli başvurusu üzerine, 10 Mayıs 1993'te başvuru hakkında önleyici tedbirlerin uygulanmasına karar vermiş, böylece özel güvenlik gözetimi altına sokulan başvurucudan üç yıl süreyle Alcama'dan ayrılması

istenmiştir. Bölge Mahkemesi, özellikle başvurucunun tehlikeli bir kimse olduğunun somut delillerle gösterildiğini belirtmiştir. Çünkü bu mahkemeye göre başvuru, çok ağır bir suç ile bağlantılı olarak soruşturulmaktadır; tutukluluk hali devam etmektedir ve diğer şüpheli mafya üyeleri ile birlikte mafya üyelerinin bulunduğu diskotek işleten bir şirketin hissedarındır.

Başka şeylerin yanında, başvurucudan şunlar istenmiştir:

(i) kendisini gözetim altında tutmakla görevli yetkililere haber vermeden evden çıkmama;

(ii) onurlu bir yaşam sürme, kuşku uyandırmama;

(iii) sabıkası bulunan veya önleyici veya güvenlik tedbirlerine tabi olan kimselerle ilişki kurmama;

(iv) geçerli bir sebep göstermedikçe ve her halükarda kendisini gözetim altında tutan yetkililere haber vermedikçe, sabah altından önce evden ayrılmama ve akşam 8'den daha geç eve dönmeme;

(v) silah bulundurmama ve taşımama;

(vi) barlara gitmeme veya halk toplantılarına katılmama;

(vii) önleyici tedbirler çerçevesinde getirilen bütün yükümlükleri gösteren belgeyi ve mahkeme kararının bir kopyasını her zaman üzerinde taşıma;

(viii) her Pazar sabahı 9 ile öğle 12 arasında ilgili polis karakoluna gelme.

64. Öte yandan Bölge Mahkemesi, söz konusu şirketin mafyanın yasadışı faaliyetlerinden gelen paranın amlandığı bir yer olarak kullanıldığı sonucuna varmanın mümkün olmadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak bu mahkeme, başvurucunun söz konusu şirketteki hisselerini ve bazı taşınmaz mallarını kullanmasına kısıtlamayla ilgili davaların ayrılmasına karar vermiştir.

65. Başvurucunun yaptığı üst başvurusu 7 Aralık 1993'te reddedilmiştir.

Üst Mahkeme ilk olarak, mafya üyesinin tehlikeli bir kişi olduğuna dair kararının 15 Mayıs 1965 tarihli ve 575 sayılı Kanundan kaynaklandığını ve önleyici tedbirlere karar verilebilmesi için gerekli böyle bir üyeliğin çıkarsamalara dayanılarak ortaya konabileceğini, üyeliği tam olarak kanıtlamanın sadece mahkumiyet için gerektiğini kaydetmiştir. Bu mahkemeye göre önündeki olayda, başvuru aleyhine tutuklama kararı bulunması ve hakkında dava açılmış olması gibi ikinci derecede deliller bulunmaktadır. Dahası B.F., başvurucunun mafya türü örgütün hem üyesi ve hem de mali sekreteri olduğunu açıkça beyan etmiştir. Başvurucunun diğer mafya üyeleriyle iş ilişkisinin bulunması gibi başka belirtiler de vardır. Başvurucunun bir mafya babasının kardeşiyle evlenmeyi uygun bulması ve böylece hiç kuşkusuz bu suç örgütünün isteklerini kabul etmesini mümkün kılan bir mafya ailesinin üyesi olması, kendisinin mafyayla ilişkisini teyit etmiştir.

66. Başvuru bu karar aleyhine Temyiz Mahkemesine başvurmuş; ancak bu başvuru da 3 Ekim 1994 tarihli kararla reddedilmiştir. Temyiz Mahkemesinin gerekçesine göre ilk derece mahkemesi, bir kimsenin

tehlikeli olup olmadığının takdirini inandırıcı bulduğu delillere dayanarak yapmıştır; Trapani Bölge Mahkemesi ve Palermo Üst Mahkemesi, başvuru tutuklanmasına yol açan delillere dayanarak Alcamo mafyasının bir üyesi olduğunun pek muhtemel bulunduğunu ortaya koymuşlardır. İlk derece mahkemesinin ve Üst Mahkemenin esas hakkındaki kararı aleyhine Temyiz Mahkemesine başvurulmamıştır.

67. Bu arada Trapani Valiliği 22 Mayıs 1993'te başvurucudan pasaportunu teslim etmesini istemiştir. Başvurucu pasaportunu kaybettiğini söylediği için bu karar uygulanamamıştır. Valilik ayrıca “yabancı ülkelere seyahat için geçerli değildir” damgasının vurulabilmesi için başvurucudan nüfus kağıdını istemiştir.

68. Trapani Valiliği 1 Haziran 1993'te başvuru tutuklanmasına karar vermiştir.

69. Önleyici tedbirlerin uygulanması yargılamanın sonuna kadar askıya alınmış, başvuru hakkında Trapani Bölge Mahkemesi tarafından beraat kararı verilmesinin ardından, 19 Kasım 1994'ten itibaren yürürlüğü konmuştur.

70. Başvurucu, Palermo Hastanesinde tahlil yaptıracak olan eşine ve çocuklarına refakat etmek üzere Alcamo'dan ayrılmak için izin istemiş, ancak söz konusu tahlillerin önemli bir rahatsızlıkla ilgili olmadığı gerekçesiyle izin talebi 13 Şubat 1996'da reddedilmiştir.

71. Bu arada başvuru, 14 Aralık 1995 tarihli kararla kesin olarak beraat ettiği halde iş bulmasının imkansız hale geldiği gerekçesiyle, hakkındaki önleyici tedbirlerin kaldırılmasına karar vermesi için 8 Ocak 1996 tarihinde Trapani Bölge Mahkemesine başvurmuştur.

72. Bölge Mahkemesi bu başvuruyu 11 Haziran 1996'da reddetmiştir. Bu mahkeme söz konusu kararı verirken, ilk önce Temyiz Mahkemesinin yerleşik içtihadını hatırlatmıştır. Buna göre yargılama sırasında ortaya çıkan deliller mahkumiyet için yeterli olmasa bile, başka delillerin de bulunması halinde, gerekiyorsa beraat eden kimsenin tehlikeli bir kimse olduğunu kanıtlayabilecek ciddi deliller niteliğini kazanabilir. Bölge Mahkemesi önündeki durumun tam da böyle olduğunu söylemiştir. Bölge Mahkemesi, B.F. tarafından verilen ifadelerin, başvuru tutuklanmasının Alcamo mafya ailesiyle ilişkisi bulunduğunu gösterdiğini, eniştesinin asıl aile başı olmasının da bunu kanıtladığını kabul etmiştir. Başvurucunun iş bulamamasıyla ilgili olarak da mahkeme, bunun önleyici tedbirlerle alakası bulunmadığını, çünkü başvuru tutuklanmasının hemen her zaman çalışma izni talep edebileceğini ve tabi önleyici tedbirlerden doğan yükümlülükleriyle bağdaşması halinde çalışmasına izin verileceğini belirtmiştir.

73. Başvurucunun nüfus kağıdı, “yabancı ülkeye seyahat için geçerli değildir” şeklinde damgalanarak 7 Ekim 1996'da kendisine iade edilmiştir.

74. Başvurucu tarihi belli olmayan bir dilekçe ile bir kez daha Trapani Bölge Mahkemesine başvurmuş ve kesin olarak beraat ettiğini tekrarlayarak

ve şu ana kadar önleyici tedbirlere uyduğunu vurgulayarak, hakkındaki önleyici tedbirlerin kaldırılmasını istemiştir.

75. Trapani Bölge Mahkemesi bu talebi 21 Ekim 1997’de reddetmiştir; bu mahkeme ilk olarak, önleyici tedbirlerle ilgili yargılamanın ceza yargılamasından tamamen ayrı olduğundan, bir beraat kararının daha önce verilmiş önleyici tedbir kararı üzerinde otomatik bir sonuç doğurmadığını söylemiştir. Her halükarda başvuru, yaşam tarzında köklü değişiklik olduğunu veya gerçekten pişmanlık duyduğunu gösterememiştir.

76. Başvuru hakkındaki önleyici tedbirler 18 Kasım 1997’de son bulmuştur.

E. Oy kullanma hakkından yoksun bırakma

77. Alcamo Beldesi Seçim Kurulu 10 Ocak 1995’te, başvurucuya uygulanan özel gözetim tedbirlerinin bir sonucu olarak, 20 Mart 1967 tarihli ve 223 sayılı Başkanlık Kararnamesinin 32. maddesine gereğince, medeni haklarını kullanmaktan kısıtlandığı gerekçesiyle, başvurunun seçmen kütüğünden çıkarılmasına karar vermiştir.

78. Başvuru Bölge Seçim Kuruluna itiraz etmiş ve 10 Ocak 1995 tarihli kararda hiçbir gerekçe gösterilmediğini ve hakkında önleyici tedbirler uygulanmasına dair kararın beraat kararından önce verildiğini ileri sürmüştür.

Kurul, 27 Şubat 1995 tarihinde verilen ve başvurucuya 7 Mart 1995’te tebliğ edilen kararıyla bu itirazı reddetmiştir. Kurula göre başvuru, seçim komitesinin kararıyla değil, fakat özel gözetim tedbir kararı verilmesinin ardından vatandaşlık haklarının kullanmasının durdurulacağına dair yasanın uygulanması nedeniyle, seçme hakkından yoksun bırakılmıştır. Başvuru bu karar aleyhine üst başvuruda bulunmamıştır.

79. Başvuru önleyici tedbirlerin sona ermesinin ardından 19 Kasım 1997’de yeniden seçmen kütüğüne yazılmak için başvurmuştur.

80. Bölge Seçim Komitesi 28 Kasım 1997’de Alcamo Belediye Başkanlığına yazdığı yazıda, başvurunun 30 Kasım 1997’de yapılacak olan yerel yönetim seçimlerine katılmasına izin verildiği belirtilmiştir.

81. Belediye Başkanlığı 29 Kasım 1997’de başvurucuya seçim Komitesinin kararını bildirmiştir.

82. Belde Seçim Komitesi 11 Aralık 1997’de başvurucuyu yeniden Alcamo seçmeni olarak kaydetmiştir.

F. “Haksız” tutuklama için tazminat davası

83. Başvuru 4 Şubat 1997 tarihinde Palermo Üst Mahkemesine başvurarak, 14 Aralık 1995 tarihli beraat kararının da gösterdiği gibi “haksız” olan 21 Nisan 1992 ile 12 Kasım 1994 tarihleri arasındaki

tutukluluğu için, Ceza Usul Kanununun 314 ve 315. maddeleri uyarınca tazminata hükmedilmesini istemiştir.

84. Üst Mahkeme 20 Ocak 1998 tarihinde verdiği ve 23 Ocak 1998’de yazılan kararında, başvurucunun bu talebini kabul etmiştir. Bu mahkeme, tutukluluk süresinin uzunluğunu ve sert koşullarını, ayrıca başvurucunun itibarının zedelenmiş olmasını ve ailesinin ziyaret için uzun yolculuklar yapmış olmalarını dikkate alarak, başvurucuya 64 milyon İtalyan Lireti ödenmesine hükmetmiştir.

II. KONUYLA İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Tutukluluk süresiyle ilgili hükümler

85. Ceza Usul Kanununun (“CUK”) 273. maddesinin birinci fıkrasına göre “hiç kimse, suçluluğu hakkında kuvvetli delil bulunmadıkça tutuklanamaz.”

86. Bu Kanunun 274. maddesi, bir tutuklama kararının şu koşullarda verilebileceğini öngörmektedir: “(a) soruşturulmakta olan maddi olayları araştırmanın özel ve kaçınılmaz gerekleri nedeniyle tutuklama talep edilmiş olup, delillerin toplanması ve korunması bakımından gerçek ve mevcut tehlikeli bir durum bulunması halinde...; (b) mahkum olması halinde iki yıldan daha fazla hapis cezası alacak olan bir sanığın kaçmış olması veya mahkemeye göre kaçacağına dair gerçek bir tehlike bulunması halinde; ve (c) suçun niteliği ve koşullarıyla ilgili özel bir duruma bakıldığında ve şüpheli veya sanığın tutum ve davranışları veya sabıka kaydından anlaşılan karakteri göz önünde tutulduğunda, silahla veya diğer şiddet araçlarıyla kişilere veya anayasal düzene karşı bir suç veya örgütlü bir suç veya kendisinin işlediğinden kuşkulanan veya kendisine isnat edilen türden ağır bir suç işleyeceğine dair gerçek bir tehlikenin bulunması halinde...”

87. 1991 tarihli ve 203 sayılı Kanun haline gelen 152 sayılı ve 1991 tarihli Kanunu Hükmünde Kararname ve 1991 tarihli ve 356 sayılı Kanun haline gelen 292 sayılı ve 1991 tarihli Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişik Ceza Usul Kanununun 275(3). fıkrası, mafya tipi örgüte üyelik gibi belirli bazı suçlar bakımından tutuklama gereğinin varlığını, aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli bir karine haline getirmiştir.

88. Ceza Usul Kanununun 303. maddesi, muhakeme sırasında varılan aşamaya göre değişen azami tutukluluk sürelerini düzenlemiştir. Tutukluluk süresi, Ceza Kanununun 416ek maddesinde düzenlenen suçlar bakımından sanığın tutuklanma tarihinden hakkın açılmasına kadar azami bir yıl, yargılamanın başlama tarihinden ilk derece mahkemesi tarafından hakkında mahkumiyet kararı verilme tarihine kadar da azami bir yıldır. Bu süreler içinde dava açılmamış veya sanık ilk derece mahkemesi tarafından mahkum edilmemiş ise, tutukluluk ortadan kalkar ve sanık salıverilir.

89. Bununla birlikte Ceza Usul Kanununun 304(2). fıkrası, aralarında Ceza Kanununun 416. maddesinin de yer aldığı bazı suçlar bakımından davanın çok karmaşık olduğunun ortaya çıkması halinde, 303. maddede düzenlenen sürelerin ilk derece mahkemesi veya Üst Mahkeme önündeki yargılama sırasında uzatılabileceğini öngörmektedir. Ceza Usul Kanununun 304. maddesi tutukluluk süresinin hiçbir koşulda, sanığa isnat edilen suçun azami cezasının veya ilk derece mahkemesi tarafından verilen cezanın üçte ikisini geçemeyeceğini öngörmektedir.

90. Ceza Usul Kanununun 305(2). fıkrasına göre: “Savcı soruşturması aşamasında, tutukluluk süresinin uzatılmasını kesinlikle gerektiren aşırı karmaşık bir soruşturmanın varlığı halinde, tedbirler alınmasını gerektiren ciddi bir ihtiyaç bulunduğu takdirde, sona ermekte olan tutukluluk süresinin uzatılmasını talep edebilir...” Aynı bu fıkra, uzatmanın sadece bir kez yenilenebileceğini ve her halükarda 303. maddede belirtilen sürelerin yarısını aşamayacağını öngörmektedir.

91. Adalet Bakanı salıverme usulüyle ilgili olarak 29 Mart 1996 tarihinde bütün cezaevlerine gönderdiği genelgeyle, tutuklu ve hükümlülerin sadece salıverilmeleri bakımından değil, ama aynı zamanda tutuklanan veya gönüllü olarak teslim olan sanıkların cezaevine kabulünü sağlamak ve tutuklu ve hükümlülerin acil sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için idari hizmetlerin gece de sürdürülmesi gereğini bildirmiştir.

B. “Haksız” tutuklama tazminatı

92. Ceza Usul Kanununun 314. maddesi, hakkındaki suç isnadı kanıtlanmadığı veya suç işlememiş olduğu veya suçun işlenmemiş olduğu veya iddia edilen olayların hukuken suç sayılmadığı gerekçesiyle kesinleşen bir hükümle beraat eden bir kimsenin, tutuklanmasına yalan beyanıyla ve kusuruyla katkıda bulunmuş olmadıkça, tutuklulukta geçirdiği süre için hakkaniyete uygun bir tazminat alma hakkı getirmektedir.

93. Bu konudaki başvuru, hükmün kesinleşmesinden itibaren on sekiz ay içinde yapılır. Azami tazminat miktarı 100 milyon İtalyan Liretidir.

C. Haberleşmenin sansürüyle ilgili hükümler

94. 12 Ocak 1977 tarihli ve 1 sayılı Kanunla değişik 26 Temmuz 1975 tarihli ve 354 sayılı Kanunun 18. maddesine göre, tutuklu ve hükümlülerin haberleşmelerinin sansür edilmesine dair karar verme yetkisi, ilk derece mahkemesinin kararına kadar olaya bakan soruşturma yargıcına veya dava yargıcına, bundan sonra ise ceza infaz yargıcına aittir. Yargıç gerekçeli bir kararla tutuklu veya hükümlünün haberleşmesinin sansür edilmesine karar verebilir; ne var ki söz konusu maddede, bu tür bir kararın verilebileceği koşullar gösterilmemiştir.

95. Uygulamada ise sansür, bütün mahpusların mektuplarına el koyulmasını ve bu kararı veren yargıç veya cezaevi müdürü veya onun görevlendirdiği bir cezaevi görevlisi tarafından okunmasını kapsar. Sansür edilmiş mektup, kontrol edildiğinin anlaşılması için damgalanır (bk. ayrıca yukarıda geçen 354 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili 29 Nisan 1976 tarihli ve 431 sayılı Başkanlık Kararnamesinin 36. maddesi). Kelimelerin veya cümlelerin silinmesi şeklinde sansür yapılamaz; fakat yargıç bir veya birden fazla mektubun gönderilmemesine karar verebilir; böyle bir durumda hemen hükümlüye haber verilir. Bu son tedbire cezaevi müdürü tarafından da karar verilebilir; cezaevi müdürü durumu yargıca bildirmek zorundadır.

96. Ceza Usul Kanununun 103. maddesi, dışarıdan anlaşılabilmesi koşuluyla ve yargıcın mektubun suç konusu oluşturduğuna inanması için esaslı gerekçelerinin bulunması durumu hariç, bir tutuklu veya hükümlü ile avukatı arasındaki haberleşmeye el koyulmasını veya herhangi bir biçimde sansür edilmesini yasaklamaktadır.

97. Aynı şekilde yeni Ceza Usul Yasasının geçici 35. maddesi gereğince, 354 sayılı Kanunda ve 431 sayılı Başkanlık Kararnamesinde düzenlenen tutuklu ve hükümlülerin haberleşmesiyle ilgili kurallar, bir tutuklu veya hükümlü ile avukatı arasındaki haberleşmeye uygulanmaz. Ancak bu tür bir haberleşmenin sansüre uğramaması için, zarfın üzerinde hem sanığın ve hem de avukatının adının yazılı olması, avukatın gerçekten sanığın avukatı olması ve zarfın üzerinde “davayla ilgili haberleşme” (“*corrispondenza par ragioni di giustizia*”) yazısının gönderici tarafından imzalanmış olması ve yine göndericinin mektubun ilgili olduğu davayı da belirtmesi gerekir. Eğer gönderici avukat ise, bu avukatın imzası Baro Başkanı veya onun yetki verdiği bir kimse tarafından onaylı olmalıdır.

98. Haberleşmenin sansürü idari bir işlem olduğundan ve tutuklu ve hükümlünün kişi özgürlüğünü etkilemediğinden, bu konuda Temyiz Mahkemesine başvurulamaz (Temyiz Mahkemesinin 14 Şubat 1990 tarihli ve 3141 sayılı kararı ile 4 Şubat 1992 tarihli 4687 sayılı kararı).

99. 26 Temmuz 1975 tarihli ve 354 sayılı Cezaevleri İdaresi hakkında Kanunun 35. maddesine göre tutuklu ve hükümlüler, aşağıdaki yetkililere taleplerini veya şikayetlerini içeren mektuplar gönderebilirler:

- (i) cezaevi müdürüne, cezaevi müfettişlerine, cezaevleri genel müdürüne ve Adalet Bakanına;
- (ii) ceza infaz yargıcına;
- (iii) cezaevini denetleyen adli ve sağlık mercilerine
- (iv) valiye;
- (iv) Cumhurbaşkanına.

D. 1975 tarihli ve 354 sayılı Kanunun 41ek maddesinin haberleşmenin sansürü üzerine etkisi

100. 7 Ağustos 1992 tarihli ve 356 sayılı Kanun ile değişik Cezaevleri İdaresi hakkında Kanunun 41ek maddesi Adalet Bakanını, 1975 tarihli ve 354 sayılı yasada düzenlenen olağan cezaevi rejiminin kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin gereklerini karşılayamaması halinde, bu rejimin uygulanmasını kısmen veya tamamen askıya almaya yetkili kılmıştır. Bakan bu karar için gerekçe gösterir; Bakanın bu kararı yargısal denetime tabidir. Bu hüküm sadece, Kanunun 4ek maddesinde gösterilen suçlardan biriyle kovuşturulmuş veya mahkum olmuş tutuklu ve hükümlülere uygulanabilir. 28 Kasım 1999 tarihli ve 446 sayılı Kanunlara göre bu hüküm, 31 Aralık 2000 tarihine kadar yürürlükte kalacaktır.

101. Söz konusu 41ek madde, uygulanabilecek kısıtlamaların bir listesini içermemektedir. Kısıtlamalar Adalet Bakanı tarafından belirlenecektir. Yasanın ilk uygulamalarında 41ek maddenin, Adalet Bakanına tutuklu ve hükümlülerin haberleşmesini sansür etme yetkisi verdiği şeklinde yorumlanmıştır.

102. İtalyan Anayasa Mahkemesi 1993 yılında verdiği 349 ve 410 sayılı kararlarda, bu sistemin yasama organının yetkilerine tecavüz edilmemesi ilkesine uygunluğunu incilerken, söz konusu 41ek maddenin Anayasaya uygun olduğuna hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi bununla birlikte, Anayasanın 15. maddesinin haberleşmenin kısıtlanmasında mahkemelerin gerekçeli karar vermeleri gerektiğini belirtmiştir. Buna göre Adalet Bakanı, tutuklu ve hükümlülerin haberleşmesinin denetimi konusunda tedbirler almaya yetkili kılınmamıştır.

E. Bireysel durumlarla ilgili önleyici tedbir hükümleri

103. Önleyici tedbirler koyma yetkisi, 27 Aralık 1956 tarihli ve 1423 sayılı Kanunla getirilmiştir. Bu tedbirlerle, “topluma karşı tehlikeli” görülen kişilerin suç işlemesinin önlenmesi amaçlanmıştır. Bu yasa halen üç grup insanı topluma karşı tehlikeli olarak sınıflandırmış bulunmaktadır: (a) suç işlemeyi itiyat haline getirdiği maddi delillere dayanılarak anlaşılan kimseler; (b) tutum ve davranışları veya yaşam tarzı nedeniyle, maddi delillere dayanılarak gelirini sürekli suçtan elde ettiği anlaşılan kişiler; (c) tutum ve davranışları nedeniyle, maddi delillere dayanılarak küçüklerin fiziksel veya ruhsal bütünlüklerine zarar verebilecek suçları işleyen veya topluma, kamu güvenliğine veya düzenine karşı tehlike oluşturan kişiler.

104. 1956 tarihli ve 1423 sayılı Kanunun 3. maddesi, topluma karşı tehlike oluşturan kişilerin özel güvenlik gözetimi altına alınabileceğini öngörmektedir. Bu tedbire gerektiği takdirde, adı belirlenen bir veya birden fazla vilayette kalmama ve eğer söz konusu kişinin çok tehlikeli olduğu

kabul ediliyorsa, adı belirlenen bir belde de oturmasını gerektiren bir zorunlu ikamet tabi tutma (*obbligo di soggiorno*) kararı da eklenebilir.

105. Bu tedbirlere karar verme yetkisi münhasıran vilayet merkezindeki mahkemeye aittir. Bu mahkeme karar verirken kapalı toplantı yapar; iddia makamını ve aleyhine tedbir koyulması düşünülen kişiyi dinler; bu kişinin dilekçe verme ve avukatla temsil edilme hakkı vardır. Karara karşı her iki taraf itirazda bulunabilir. İtiraz, kararın infazını durdurmaz. Üst Mahkemenin kararına karşı Temyiz Mahkemesine başvurulabilir.

106. Bir mahkeme önleyici bir tedbire karar verirken, bir yıl ile beş arasında azami bir süre tespit eder ve ilgili kişinin uymak zorunda olduğu şartları belirtir.

107. 1982’de değiştirilen 31 Mayıs 1965 tarihli ve 575 sayılı yasaya göre özel gözetim, zorunlu ikamet veya il sınırlarından çıkarma şeklindeki önleyici tedbirler, mafya türü örgüte mensup olduklarına dair delil (*indiziati*) bulunan kişilere uygulanabilir.

108. 3 Ağustos 1988 tarihli ve 327 sayılı Kanun, bir kimsenin sadece evinin veya ikametinin bulunduğu yerde, ikamete tabi tutulmasına karar verilebileceğini öngörmektedir.

109. Son olarak 19 Mart 1990 tarihli ve 55 sayılı Kanun, yargılamanın başladığı davalarda mahkemelere önleyici tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili işlemlerin yargılamanın sonuna kadar durdurma yetkisi vermektedir.

F. Oy verme hakkından yoksun bırakmayla ilgili hükümler

110. 20 Mart 1967 tarihli ve 223 sayılı Başkanlık Kararnamesi, başka şeylerin yanında, bir mahkeme kararı veya idari bir kararla hakkında önleyici tedbirlere karar verilen bir kimsenin oy verme hakkını da kaybedeceğini öngörmektedir.

111. Bu Kararnamenin 32(1)(3). fıkrasına göre, bu tür tedbirleri uygulama yetkisi bulunan görevli, ilgili kişinin oturduğu Valiliğe, bu kişinin medeni haklarını kullanma hakkını kaybettiğine dair kararı bildirir. İl Seçim Komitesi, listelerin güncelleştirme dönemi dışında olsa bile, bu kişinin adını seçmen kütüğünden siler.

KARAR GEREKÇESİ

I. SÖZLEŞME’NİN 3. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

112. Başvurucu Pianosa Cezaevinde tutulmasının ilk aylarında Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı muameleye tabi tutulduğundan şikayet etmiştir. Bu madde şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

A. Pianosa Cezaevinde kötü muamele yapıldığı iddiası

113. Hükümet, 1992 yılının yaz ve sonbahar aylarında Pianosa Cezaevinde, özellikle aşırı ölçüde gergin bir ortamın bulunması nedeniyle, durumun çok ağır olduğunu kabul etmiştir.

114. Hükümet, başlangıçta Komisyon önünde şunları kabul etmiştir: “Bu müessif muameleler bazı gardiyanlar tarafından kendi başlarına yapılmış olup, bu muameleler genel politikanın bir parçası olarak görülemez. Suç oluşturan, önceden görülemeyen, istenmeyen ve cezalandırılması gereken bu tür davranışlar, devletin sorumluluğunu doğurmaz; devlet tam tersine, bu tür olayların zayıflattığı hukukun üstünlüğünü yeniden tesis etmek için, adli makamlarıyla duruma müdahale etmiştir.”

115. Ne var ki Hükümet, Mahkeme önündeki duruşmada, şu ön savunmada bulunmuştur: ikna edici bir sağlık raporunun bulunmaması nedeniyle, bu davaya konu şiddetin Sözleşme’nin 3. maddesinin aradığı ağırlıkta olduğu söylenemez.

116. Hükümet, her halükarda İtalyan Devletinin görevlileri tarafından uygulanan şiddet eylemlerine bir tepki göstermediği şeklinde Komisyon’un vardığı sonuca katılmamaktadır. Hükümet, kötü muameleden sorumlu gardiyanların belirlenmesi için yapılan soruşturmanın sonuç vermemiş olmasının Sözleşme’nin 3. maddesini ihlal etmediğini, çünkü Mahkeme’nin bu konudaki kararlarının, soruşturmanın mahkumiyetle sonuçlanmaması halinde devletin Sözleşme’nin 3. maddesindeki yükümlülüğünü yerine getirmediği şeklinde yorumlanamayacağını iddia etmiştir. Buradaki mesele, soruşturmanın özenle yürütülüp yürütülmediği veya yetkililerin hatalardan veya ihmallerden sorumlu olup olmadıklarıdır. Bu olayda ise soruşturmayı yürüten yetkililer kararlılıklarını göstermişler ve sorumlu olanların kimliklerinin belirlenmesi için çabalarını esirgememişlerdir. Tam tersine, soruşturmanın olumsuz sonuçlanmasından, söz konusu kötü muameleye maruz kaldıktan hemen sonra bir sağlık muayenesi talep etmemiş olan başvuru sorumludur. Ayrıca, doğrudan delil sunabilecek tek tanık olan başvuru kişinin kendisine gösterilen fotoğraflardan infaz koruma memurlarını teşhis edememiş olması, soruşturmacıların başka bir işlem yapmalarının beyhude olacağına işaret etmiştir.

117. Başvuru ise, özellikle 1992 yılının Temmuz ile Eylül ayları arasında, hem fiziksel ve hem de ruhsal nitelikte şiddet, aşağılama, utandırma, tehdit ve diğer işkence biçimlerine maruz kaldığını söylemiştir (bk. yukarıda parag. 29). Birçok kez tokatlanmış, vurulmuş ve parmaklarına, dizlerine ve testislerine darp edilmesi nedeniyle yaralanmıştır. Duşa girdiği sırada beden aramasına tabi tutulmuş, sağlık muayeneleri sırasında kelepçeli olarak tutulmuştur. Giysilerinin infaz koruma memurları tarafından

yırtılmasını protesto ettiği zaman, infaz koruma memurlarından biri tarafından tehdit edilmiş, hakarete uğramış ve kendisine vurulmuştur. Bunun sonucu olarak gözlükleri ve protez dişi zarar görmüştür; klinik kayıtlarının da gösterdiği gibi, bunların onarılması talebi reddedilmiştir. Pianosa cezaevinde tutulmaya başladıktan sonra yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar, 20 Nisan 1996 tarihli sağlık raporuyla teyit edilmiştir.

118. Başvurucuya göre o günkü Hükümet, hiç kuşkusuz Pianosa Cezaevindeki olayların farkında olup, bunlara hoşgörü göstermiştir. Başvurucu bu konuda Livorno ceza infaz yargıcının, Pianoso cezaevinde uygulanan yöntemlerin tutuklu ve hükümlüleri sindirmeyi amaçlayan birer araç olduğunu söyleyen raporuna dayanmıştır. Başvurucuya göre ayrıca failler tespit edilemediği gerekçesiyle şikayet dosyasının kapatılmış olması, hukuka aykırı eylemleri onama anlamına gelmiş ve o günkü Hükümetin Pianosa cezaevinde meydana gelen olayların sorumlusu ve teşvikçisi olduğunu göstermiştir.

119. Mahkeme'nin birçok kez söylediği gibi Sözleşme'nin 3 maddesi, demokratik toplumun en temel değerlerinden birini içermektedir. Sözleşme, terörle ve örgütlü suçla mücadele gibi en zor koşullarda bile işkenceyi ve insanlıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı mutlak terimlerle yasaklamaktadır. Sözleşme'nin 3 maddesi, Sözleşme ile Birinci ve Dördüncü Protokollerde yer alan maddi hükümlerden farklı olarak, bir istisna getirmemekte ve ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü halde bile 15(2). fıkraya göre hakların kullanımının askıya alınması izin vermemektedir (*bk. Selmouni – Fransa [BD], no. 25803/94, §95, ECHR 1999-V, ve 28.10.1998 tarihli Assenov ve Diğerleri – Bulgaristan kararı, Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII, s. 3288, §93*). Mağdurun eylemi ne olursa olsun, Sözleşme işkenceyi ve insanlıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı mutlak bir biçimde yasaklamaktadır (*bk. 15.11.1996 tarihli Chahal - Birleşik Krallık kararı, Reports 1996-V, s. 1855, §79*). Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından, başvurucunun işlediği iddia edilen suçun niteliğinin hiçbir önemi yoktur.

120. Mahkeme, kötü muamelenin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerektiğini hatırlatır. Bu asgari düzeyin değerlendirilmesi göreceli olup, muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi, olayın bütün koşullarına bağlıdır. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış bir kişiye, kendi davranışının kesinlikle gerektirmediği fiziksel güç uygulanması, insan onurunu zedeler ve bu eylem, kural olarak Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eder (*bk. 9 Haziran 1998 tarihli Tekin – Türkiye kararı, Reports 1998-IV, s. 1517-18, §52 ve 53, ve yukarıda geçen Assenov Diğerleri kararı, s. 3288, §94*).

Mahkeme, bir muameleyi, önceden tasarlanmış olduğu, saatler boyunca uygulandığı ve fiziksel yaralanmaya veya yoğun fiziksel ve ruhsal acıya sebep olduğu için “insanlıkdışı muamele” ve ayrıca mağdurlarda korku,

üzüntü ve kendini bayağı hissetme duyguları uyandırmaya yetecek kadar utandırıcı ve küçültücü olduğu için “aşağılayıcı muamele” olarak kabul etmiştir. Bir ceza veya muamelenin “insanlık dışı” veya “aşağılayıcı” sayılabilmesi için, bu muameledeki elem veya ıstırapın her halükarda meşru muamele veya cezanın içinde kaçınılmaz olarak bulunan elem ve ıstırap unsurunun ötesine geçmiş olması gerekir. Muamelenin mağduru utandırma veya aşağılama amacına sahip olup olmadığı, dikkate alınması gereken bir başka faktördür (bk. *örneğin V. – Birleşik Krallık [BD], no. 24888/94, §71, ECHR 1999-IX, ve 16 Aralık 1997 tarihli Raninen – Finlandiya kararı, Reports 1997-VIII, s. 2821-22, §55*); ancak böyle bir amacın bulunmaması, Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlaline dair bir sonucu kesin olarak ortadan kaldırmaz.

121. Kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir (bk. *mutatis mutandis, 22 Eylül 1993 tarihli Klaas – Almanya kararı, Series A no. 269, s. 17-18, §30*). Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde “makul kuşkunun kalmaması” şeklindeki kanıtalama standardını kabul etmektedir; ancak Mahkeme böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere de varılabileceğini eklemektedir (bk. *18 Ocak 1978 tarihli İrlanda – Birleşik Krallık kararı, Seri A, no. 25, s. 64-65, §161/sonu*).

122. Bu davada başvuru tarafından şikayet edilen kötü muamele, bir yandan tokatlanma, darp edilme, testis sıkıştırılması ve sopayla vurma, diğer yandan hakaret, gereksiz beden araması, sağlık muayenesi sırasında kelepçeli tutma gibi utandırma eylemleri içermektedir.

123. Mahkeme ilk olarak, Hükümetin duruşmada başvuru tarafından dayandırılan maddenin gerektirdiği ağırlık düzeyine ulaşmış bir muamelenin varlığını gösteren tıbbi delil bulunmadığını sözlediğini gözlemlemektedir. Her ne kadar yargılamanın ilk aşamalarında bu iddia ileri sürülmemiş ise de, Mahkeme, Sözleşme’nin 3. maddesi ihlalinin önemi ve ağırlığını göz önünde tutarak, bu iddiayı incelemek zorundadır.

124. Hükümete göre başvuru, kötü muamele konusundaki iddialarını desteklemek üzere önemli bir delil gösterememiş, özellikle Temmuz ve Eylül 1992 arasında Pianosa Cezaevi’ndeki infaz koruma memurlarının kendisini tabi tuttukları kötü muameleyi ayrıntılı bir biçimde anlatmamıştır. Başvuru, o dönemde Pianosa Cezaevi’nde yaygın olduğunu söylediği bir durumu anlatmakla ve ceza infaz yargıcının 12 Aralık 1996 tarihli raporuna dayanmakla yetinmiştir (bk. yukarıda parag. 50). Aslında bu konuda başvuru tarafından delil olarak gösterilen Pianosa Cezaevi sağlık kayıtları (bk. yukarıda parag. 31-33), 24 Mart 1995 tarihli bir sağlık raporu ve başvurucağının diz röntgeninin 3 Nisan 1996 tarihli sonuçları (bk. yukarıda parag. 34) ile başvurucağının sağlık durumuyla ilgili 20 Mart 1996 tarihli bir belge (bk. yukarıda parag. 35), bu boşluğu doldurmak için yeterli değildir. Cezaevinin sağlık kayıtlarında, başvurucağının protez dişiyle ilgili

sorunlarının gardiyanların attığı yumruk nedeniyle meydana geldiğini gösteren hiçbir bilgi yoktur. Başvurucu, kötü muamelenin 1992 Eylül'ünün sonunda önemli oranda düştüğünü ve sona erdiğini söylediği halde, dizleriyle ilgili olarak 10 Ağustos 1993'e kadar bir sağlık muayenesi talep etmediği de göz önünde tutulacak olursa, dizlerindeki sorunlara kötü muamelenin sebep olduğunu gösteren bir delil de bulunmamaktadır. Dahası, başvurunun psikolojik rahatsızlıklardan şikayetçi olduğunu söyleyen rapor, olaylardan yaklaşık üç buçuk yıl sonrasına ait olup, olaylarla ilgili bir nedensellik ilişkisine işaret etmemekte, sadece rahatsızlıkların üç yıl kadar önce, yani şikayet konusu olayların sona erdiği tarihten sonra başladığını belirtmektedir.

125. Mahkeme, tutuklu ve hükümlülerin cezaevi infaz koruma memurları tarafından yapılan kötü muamelelere ilişkin delil elde etmelerinin güç olabileceğini kabul etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme başvurunun, Pianosa Cezaevi'ndeki infaz koruma memurlarının, bu muamelelerin açığa vurulması halinde tutuklu ve hükümlülere misillemede bulunma tehdidiyle baskı uyguladıklarını iddia ettiğini kaydeder. Bununla beraber Mahkeme, ilk olarak başvurunun, örneğin bir doktora muayene olma talebinin reddedildiğini söylemediğini kaydeder. Ayrıca başvuru, özellikle salıverilmek için avukatı vasıtasıyla adli makamlara birçok kez başvurmuştur (bk. yukarıda parag. 14, 15, 19 ve 21); bu başvurular Eylül 1992'den kısa bir süre sonra, yani söz konusu kötü muamelenin zayıflaması ve hatta sona ermesinden kısa bir süre sonra yapılmıştır. Ne var ki başvuru, 2 Ekim 1993'teki hazırlık duruşmasına kadar, bu muameleden şikayetçi olmamıştır (bk. yukarıda parag. 36). Başvurucu, bu uzun gecikme konusunda bir açıklamada bulunmamıştır.

126. Mahkeme, ceza infaz yargıcının 12 Aralık 1996 tarihli raporunu incelemiştir; bu raporu Komisyon'a sunan Hükümetin kendisidir (bk. yukarıda parag. 50). Mahkeme, bu raporda eleştirilen konuların ciddiliğini hafife almamakla birlikte, raporun somut ve doğrulanabilir olaylara dayanmayan, genel değerlendirmelerden ibaret olduğunu gözden uzak tutamaz. Bu nedenle Mahkeme, bu raporu belirleyici bir delil olarak kabul edemez.

127. Bu şartlarda Mahkeme, başvurunun Pianosa Cezaevi'nde fiziksel ve ruhsal kötü muameleye tabi tutulduğu iddiasıyla ilgili materyalin, böyle bir sonuca ulaşmak için yeterli olmadığını düşünmektedir.

128. Livorna ceza infaz yargıcının 5 Eylül 1992 tarihli raporunda, söz konusu dönemde Pianosa Cezaevi'ndeki genel şartlarla ilgili olarak anlattıkları da (bk. yukarıda parag. 42-43), Mahkeme'nin vardığı bu sonucu olumsuzlamamaktadır. Söz konusu raporda, doğrudan başvurunun durumuyla ilgili hiçbir delil yer almamaktadır; raporda anlatılan kötü muamelelerin ağırlığı ve boyutu, cezaevi yetkilileri tarafından yapılan incelemelerin ardından daha düşük bir düzeye indirilmiştir (parag. 44-46).

129. Sonuç olarak, Mahkeme'nin önündeki deliller, başvurunun Sözleşme'nin 3. maddesinin kapsamına girecek yeterli ağırlıkta bir muameleye tabi tutulduğunu hiçbir makul kuşku kalmayacak şekilde tespitini mümkün kılmadığından, Mahkeme iddia edilen kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varması için yeterli delil bulunmadığını kanaatindedir.

B. Yapılan soruşturmanın niteliği

130. Mahkeme'ye göre, başvurunun Trapani soruşturma yargıcı önünde 2 Ekim 1993 tarihli duruşmada verdiği ifade ile 5 Ocak 1994 tarihinde polise verdiği ifade birlikte ele alındığında, başvurunun Pianosa Cezaevi'nde uygunsuz bir muameleye tabi tutulduğundan kuşkulanan için makul bir neden bulunduğu gözlenmektedir.

Söz konusu dönem içinde Pianosa Cezaevi'ndeki tutma koşullarının medyanın ilgi odağı olduğu ve diğer mahpusların da başvurunun anlattığı muamelelere benzer muamelelerden şikayetçi oldukları (bk. yukarıda parag. 44) ve böylece başvurunun iddialarına ek bir inanırılık kazındırdığı (bk. yukarıda parag. 36 ve 43) unutulmamalıdır.

131. Mahkeme'ye göre bir kimsenin, polisin veya devletin benzer görevlilerinin elinde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye uğradığına dair inanılır bir iddia ileri sürmesi halinde, Sözleşme'nin 3. maddesi, "Sözleşme'de ... tanımlanan hak ve özgürlükleri egemenliği altında bulunan herkes için güvence altına alır" diyen Sözleşme'nin 1. maddesi ile birlikte okunduğunda, etkili bir resmi soruşturma yapılmasını zımnen gerektirir. Sözleşme'nin 2. maddesiyle ilgili bir soruşturmada olduğu gibi, bu tür bir soruşturmanın da sorumluların belirlenmelerine ve cezalandırılmalarına yol açacak bir niteliğe sahip olması gerekir (bk. *Sözleşme'nin 2. maddesiyle ilgili olarak, 27 Eylül 1995 tarihli McCann ve Diğerleri – Birleşik Krallık kararı, Seri A no. 324, s. 49, §161; 19 Şubat 1998 tarihli Kaya – Türkiye kararı, Reports 1998-I, s. 324, §86; ve 2 Eylül 1998 tarihli Yaşa – Türkiye kararı, Reports 1998-VI, s. 2438, §98*). Aksi takdirde işkence, insanlıkdışı ve aşağılayıcı muamele konusundaki genel hukuki yasak, temel bir öneme sahip olmasına rağmen, uygulamada etkisiz kalır ve bazı durumlarda devlet görevlilerinin, kontrolleri altında tuttukları kişilerin haklarını fiili bir muafiyetle ihlal etmeleri mümkün olur (bk. *yukarıda geçen Assenov ve Diğerleri, §102*).

132. Mahkeme, hazırlık soruşturması aşamasında soruşturma yargıcının başvurunun kötü muamele iddialarını yetkili savcılığa bildirmesinden sonra, devlet yetkililerinin bu iddialar hakkında belirli bir soruşturma yaptıklarını kaydeder (bk. yukarıda parag. 37-41). Ancak Mahkeme bu soruşturmanın, Sözleşme'nin 3. maddesinin yukarıda belirtilen gereklerini yerine getirecek şekilde yeterince tam ve etkili olduğuna ikna olmamıştır.

133. Mahkeme ilk olarak, Livorna Savcılığı tarafından yapılan soruşturmanın çok yavaş ilerlediğini gözlemlemektedir. Başvurucunun polis tarafından ifadesinin alındığı 5 Ocak 1994 tarihinden sorumluların tespiti için kendisine gün verilene kadar on dört ay geçmiştir. Dosyadan bu dönem içinde yapılan tek işlemin, Pianosa Cezaevi'nde çalışmış infaz koruma memurlarına ait fotoğrafların fotokopilerinin (baskılarının değil) temin edilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Hatırlanacağı üzere, başvuru bu dönem boyunca Pianosa Cezaevi'nde tutulmuştur.

134. Mahkeme, başvurucunun 9 Mart 1995'te söz konusu infaz koruma memurlarını şahsen görmesi halinde tanıyabileceğini tekrarlamasına rağmen, bunun için herhangi bir şey yapılmamış olmasını ve bundan sadece dokuz gün sonra sorumlular tespit edilemediği için iddiaların temelsiz olduğu gerekçesiyle savcının takipsizlik kararı verilmesini istemiş olmasını ve bu kararın verilmiş olmasını, çok çarpıcı bulmaktadır.

135. Başvurucunun şikayeti münferit bir şikayet olmadığından, İtalyan makamlarının bu hareketsizliği daha da üzüntü vericidir. Pianosa Cezaevi'ndeki infaz koruma memurları tarafından yapılan tartışmalı uygulamalar, devlet yetkilileri tarafından bile kınanmıştır (bk. yukarıda parag. 42-45).

136. Bu koşullarda, başvurucunun Pianosa Cezaevi'nde tutulurken infaz koruma memurlarının kötü muamelesine uğradığına dair inanılır iddiaları hakkında tam ve etkili bir soruşturma yapılmadığını göz önünde tutan Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

C. Pianosa Cezaevi'nden nakillerin insanlıkdışı ve aşağılayıcı olduğu iddiası

137. Başvuru ayrıca, mahpusların Pianosa Cezaevinden başka cezaevlerine nakil koşullarının insanlıkdışı ve onur kırıcı olduğunu iddia etmiştir.

138. Ne var ki Mahkeme, başvurucunun Pianosa Cezaevinden kaç kez ve hangi tarihlerde nakledildiğine ve bu nakillerin hangi koşullarda gerçekleştiğine dair ayrıntılı bilgi vermediğini gözlemlemektedir. Başvuru nakil koşulları hakkında yetkili makamlara şikayette de bulunmamıştır. Komisyon gibi Mahkeme'de sonuç olarak bu konuda Sözleşme'nin ihlal edildiği sonucuna varmak için yeterli delil bulunmadığını kabul etmektedir.

II. SÖZLEŞME'NİN 5(3). FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

139. Başvuru tutukluluk süresinin uzunluğundan şikayet etmiş ve Sözleşme'nin 5(3). fıkrasının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu fıkra şöyledir:

“Bu maddenin birinci fıkrasının c) bendine göre gözaltına alınan veya tutulan bir kimse, derhal bir yargıç veya hukuken yargılama yetkisine sahip diğer bir görevlinin önüne çıkarılır; bu kimse makul bir sürede yargılanma veya yargılama sürerken salıverilme hakkına sahiptir. Salıverme, bu kimsenin duruşmada hazır bulunması için güvenceye bağlanabilir.”

140. Komisyon bu görüşe katılırken, Hükümet itiraz etmiştir.

A. Mağdurluk statüsünün kaybı

141. Hükümet, tutuklulukta geçirdiği süre için Palermo Üst Mahkemesinin başvurucuya tazminat ödenmesine hükmetmiş olması nedeniyle, davalı devletin en azından özü itibarıyla Sözleşme’nin 5(3). fıkrasının ihlalini kabul ettiğini ve bir giderim sağladığını savunmuştur. Hükümete göre başvurucu artık bu ihlalin mağduru olduğunu iddia edemez.

142. Mahkeme Amuur – Fransa (25.06.1996 tarihli karar, *Reports 1996-III*, s. 846, §36) ve Dalban – Romanya ([BD], no. 28114/95, §44, *ECHR 1999-VI*) davalarında şöyle demiştir: “Ulusal makamlar açıkça veya özü itibarıyla Sözleşme’ye aykırılığı kabul edip bir giderim sağlamadıkça, başvurucu lehine olan bir karar veya tasarruf, kural olarak başvurucunun mağdurluk statüsünü kaldırmak için yeterli değildir.”

143. Mevcut olayda, Palermo Üst Mahkemesi tarafından 20 Ocak 1998’de verilen ve 23 Ocak 1998’de yazılan kararda başvurucunun haksız tutukluluk nedeniyle tazminat talebi kabul edilmekle birlikte, mahkeme bu kararını “kesin kararlar beraat eden herkese” tazminat alma hakkı tanıyan Ceza Usul Kanununun 314(1). fıkrasına (bk. yukarıda parag. 92) dayandırmıştır. Tutukluluk, beraat kararının bir sonucu olarak “haksız” sayılır; Ceza Usul Kanununun 314(1). fıkrasına göre verilen tazminat kararı, tutukluluğun Sözleşme’nin 5. maddesindeki şartları taşımadığının tespit edildiği anlamına gelmez. Tazminatın hesaplanmasında başvurucunun tutukluluk süresinin uzunluğu dikkate alınmış olmakla birlikte, söz konusu kararda tutukluluk süresinin aşırı olduğuna dair açık ve ima yollu bir kabul bulunmamaktadır.

144. Sonuç olarak Mahkeme, başvurucuya tutuklulukta geçirdiği süreyi karşılamak amacıyla bir ödeme yapılmış olmasına rağmen, başvurucunun Sözleşme’nin 34. maddesine göre 5(3). fıkrasının ihlalinden ötürü “mağdur” olduğunu iddia edebileceğini kabul etmektedir.

B. Şikayetin esası

1. Dikkate alınacak dönem

145. Taraflar ve Komisyon, dikkate alınacak sürenin başvurucunun tutuklandığı 21 Nisan 1992 tarihinde başladığında hem fikirdirler.

146. Dönemin ne zaman sona erdiğine ilişkin olarak başvuru ve Komisyon, başvurucunun salıverildiği 13 Kasım 1994 tarihini (bk. yukarıda parag. 24) esas almışlardır. Hükümet ise tutukluluk döneminin, ilk derece mahkemesinin kararını verdiği 12 Kasım 1994 tarihinde (bk. yukarıda parag. 23) sona erdiğini ileri sürmüştür.

147. Mahkeme, Sözleşme'nin 5(3). fıkrasında sözü edilen dönemin sonunun, “ilk derece mahkemesi tarafından bile olsa isnadın karara bağlandığı gün” olduğunu (bk. 27.06.1968 tarihli *Wemhoff – Almanya kararı*, *Seri A no. 7, s. 23-24, parag. 9*) hatırlatır. Bu nedenle Sözleşme'nin 5(3). fıkrası bakımından başvurucunun tutukluluğu 12 Kasım 1994 tarihinde sona ermiştir.

148. Buna göre dikkate alınacak dönem, hemen hemen iki yıl yedi ay sürmüştür.

2. Tutukluluk süresinin makullüğü

(a) Mahkeme önüne çıkanların görüşleri

149. Başvuru tutukluluk süresinin Sözleşme'nin 5(3). fıkrası bakımından haklı görülemeyeceğini ileri sürmüştür.

Başvurucuya göre hakkındaki suçlama bir itirafçının (*pentito*) gerçek dışı iddialarına dayandığı için, aleyhinde ciddi bir delil yoktur. İtalyan yetkililerinin mafya örgütünü çökertmek üzere çaba göstermek istedikleri sırada mafyaya mensup olmakla suçlandığı için, aslında yeterince şanssızdır. Hiçbir sabıkası da bulunmadığı halde, salıverilme umudu kalmamıştır.

150. Hükümet, başvurucunun tutukluluk süresinin uzun olduğunu kabul etmiş, ancak başvuru aleyhindeki delillerin ağırlığının bunu haklı kıldığını savunmuştur. Hükümete göre bu olaydaki gibi, mafya bağlantılı suçlarla ilgili bir olayda yetkililerin kaçınılmaz olarak uzun ve karmaşık soruşturmalar ve duruşmalara varan “geniş bir muhakeme” yoluyla, aşırı ölçüde dikkatli ve tam bir araştırma yapmakla yükümlü olduklarını ileri sürmüştür.

151. Komisyon'a göre soruşturma uzadıkça, yetkililerin elinde başvurucunun kaçması, yeniden suç işlemesine veya delilleri karartabileceğine dair varsayılan tehlikelerle ilgili somut ve olaya özgü kanıtların bulunması gerekir. Ceza Usul Kanununun 273. maddesinden

doğan karine, tek başına, başvurucunun bu kadar uzun süre tutuklu tutulmasını haklı kılmaz.

Yine Komisyon’a göre söz konusu yargılama, Sözleşme’nin 5(3). fıkrasının gerektirdiği şekilde hızlı yürütülmemiştir. Başvurucu aleyhindeki deliller çok zayıf olmasına rağmen, Hükümet yapılmış olması gereken ve fiilen de yapılmış olan işlemlerden söz etmeksizin sadece genel terimlerle, bankacılık ve mali konulardaki soruşturmaların karmaşıklığını ileri sürmekle yetinmiştir.

(b) Mahkeme’nin değerlendirmesi

(i) Mahkeme içtihatlarındaki yerleşik ilkeler

152. Mahkeme’nin içtihatlarına göre bir tutukluluk süresinin makul olup olmadığı soyut olarak (*in abstracto*) değerlendirilemez. Bir sanığın tutuklu tutulmasının makul olup olmadığı her olayın şartlarına göre değerlendirilmek zorundadır. Bir olayda tutukluluğun devamı, masumiyet karinesine rağmen kişi özgürlüğü kuralına karşı ağır basan, gerçek bir kamu yararı bulunduğuna dair olaya özel belirtilerin bulunması halinde haklı görülebilir (*bk. diğer kararlar arasında 26.01.1993 tarihli W. – İsviçre kararı, Seri A no. 254-A, s. 15, §30*).

Bir olayda bir sanığın tutukluluğunun makul süreyi aşmamasını sağlamak, ilk önce ulusal yargısal makamlara düşen bir görevdir. Bu amaçla ulusal makamlar, masumiyet karinesine gereği gibi özen göstererek, kişi özgürlüğü kuralından ayrılmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığının lehine ve aleyhine ileri sürülen bütün olayları incelemek ve bunları başvurucunun salıverilme taleplerine karşı verdikleri kararlarda göstermek zorundadırlar. İşte Mahkeme, bu kararlarda gösterilen gerekçelere ve başvurucunun itirazlarında sözü edilen gerçek olaylara dayanarak, Sözleşme’nin 5(3). fıkrasının ihlal edilip edilmediğine karar verir.

153. Gözaltına alınmış bir kimsenin suç işlediğine dair makul kuşkunun sürmesi, tutukluluğun devamı için olmazsa olmaz (*sine qua non*) bir koşuldur; ancak belirli bir süre geçtikten sonra yeterli değildir. Mahkeme bu gibi durumlarda, tutukluluğun devamını haklı kılmak için yargısal makamlar tarafından başka gerekçeler gösterilip gösterilmediğini belirlemelidir. Bu gerekçelerin “ilgili” ve “yeterli” olması halinde, Mahkeme ulusal makamların tutuklu işe muhakeme sırasında “özel bir özen” gösterip göstermediklerini tespit etmelidir (*bk. 24.08.1998 tarihli Contrada – İtalya kararı, Reports 1998-V, s. 2185, §54; ve 23.09.1998 tarihli I.A. – Fransa kararı, Reports 1998-VII, s. 2978-79, §102*).

(ii) Bu ilkelerin mevcut olayda uygulanması

154. Mahkeme, başvurunun 6 Mayıs 1992, 29 Aralık 1992 ve 8 Şubat 1993 tarihli salıverilme taleplerinin ardından, kendisinin tutuklu tutulmasının gerekip gerekmediğinin yetkili makamlar tarafından incelendiğini gözlemlemektedir. Yetkili makamlar ayrıca 22 Haziran 1993'te azami tutukluluk süresinin geçip geçmediğini ele almışlardır (bk. yukarıda parag. 14-20).

Yetkili makamlar başvurunun salıverilme taleplerini reddederken, suçluluğu hakkında kuvvetli delil bulunmasına, tanıklara baskı yapma tehlikesine ve delilleri karartma tehlikesine dayanmışlardır. Yetkili makamlar aynı zamanda Ceza Usul Kanununun 275(3). fıkrasında varolan karineye de dayanmışlardır (bk. yukarıda parag. 87).

Yetkili makamlar tutukluluk süresini uzatırlarken de delillerin karartılma tehlikesini, sanığın tehlikeli bir kişi olmasını, olayın karmaşıklığını ve çokça karmaşık banka işlemleri üzerinde araştırma yapılması gereği gibi, soruşturmanın gereklerini gerekçe göstermişlerdir.

(α) Başvurucu hakkındaki makul kuşku sebeplerinin devam edip etmediği

155. Mahkeme 'makul kuşku' konusunda, bir başvuru hakkında suç isnadında bulunulmamış veya bir mahkeme önüne çıkarılmamış olmasının, tutmanın zorunlu olarak Sözleşme'nin 5(1)(c) bendine uygun olmayan bir amaca sahip bulunduğu anlamına gelmeyeceğini hatırlatır. Böyle bir amacın bulunup bulunmadığı, amacın gerçekleşmiş olmasından bağımsız olarak incelenir. Sözleşme'nin 5(1)(c) bendi, polisin gözaltına alma anında veya başvurunun tutulu bulunduğu sırada başvuru hakkında dava açılmasını gerektirecek kadar yeterli delil toplamış olmasını zorunlu kılmaz (bk. 22.10.1997 tarihli *Erdagöz – Türkiye kararı*, Reports 1997-VI, s. 2314, §51; ve 29.10.1988 tarihli *Brogan ve Diğerleri – Birleşik Krallık kararı*, Seri A no. 145-B, s. 29-30, §53).

Bununla birlikte bir olayda makul kuşkunun bulunması için, bir kimsenin suç işlemiş olabileceğine dair objektif bir gözlemciyi ikna edebilecek olayların veya bilgilerin bulunması zorunludur (bk. yukarıda geçen *Erdagöz kararı*, s. 2314, §51/son; ve 30.08.1990 tarihli *Fox, Campbell ve Hartley – Birleşik Krallık kararı*, Seri A no. 182, 16-17, §32).

156. Mevcut olayda başvuru aleyhindeki iddialar tek bir kaynaktan, yani başvurunun mafya türü bir örgütün mali işlerine baktığını dolaylı bir biçimde öğrendiğini 1992'de söylemiş olan bir itirafçının anlattıklarından doğmaktadır. Yetkililere göre Mayıs 1992'de söz konusu itirafçının ifadelerinin genel olarak inandırıcılığı ve güvenilirliği dikkate alındığında, başvurunun tutuklu kalması için yeterli bir delil oluşturmuştur (bk. yukarıda parag. 12).

157. Mahkeme, İtalyan yetkililerinin Mafya ile mücadelesinde itirafçıların işbirliğinin çok önemli bir silah olduğunun farkındadır. Ne var ki, itirafçılar tarafından verilen ifadelerin kullanılması zor problemler de

doğurmaktadır; çünkü bu tür ifadeler, nitelikleri gereği manüpilasyona açık olup, İtalyan hukukunun itirafçılara tanıdığı avantajları elde etmek amacıyla veya kişisel intikam duygularıyla verilmiş de olabilirler. Bu tür ifadelerin bazen muğlak olabileceği ve bir kimsenin alakasız değilse bile doğrulanmamış iddialara dayanılarak sanık durumuna sokulabilme ve gözaltına alınabilme riski hafife alınamaz (bk. *Contrada – İtalya, başvuru no. 27143/95, Komisyon'un 14 Ocak 1997 tarihli kararı, Decision and Reports, c. 88-B, s. 112*).

158. Bu nedenle, ulusal mahkemelerin de kabul ettiği gibi, itirafçıların ifadelerinin başka delillerle desteklenmesi zorunludur. Ayrıca, bir duyum, mutlaka objektif delillerle desteklenmelidir.

159. Mahkeme'ye göre, tüm bunlar bir tutukluluğun uzatılmasına karar verileceği zaman özellikle doğrudur. Bir şüpheli muhakemenin başında itirafçının ifadelerine dayanılarak geçerli bir biçimde tutulabilir; ancak zaman geçtikçe ve özellikle soruşturma sırasında yeni delil ortaya çıkarılamamış ise, bu ifadelerin olayla ilgisi azılır.

160. Bu olayda Mahkeme, Trapani Bölge Mahkemesinin ve Palermo Üst Mahkemesinin başvuruçuyu beraat ettiren kararlarında, B.F.'nin duyup aktardıklarını destekleyecek hiçbir delil bulunmadığını belirttiklerini kaydeder. Öte yandan B.F.'nin temel bilgi kaynağı olan kişi 1989'da ölmüştür, ki bu kişide sorgulanmadan önce öldürülen bir başka kişiden duyduklarını aktarmıştır. Dahası, B.F.'nin ifadeleri, soruşturma sırasında başvuruçuyu tanımadıklarını söyleyen bir başka itirafçının ifadesiyle çelişmektedir (bk. yukarıda parag. 18).

161. Bu şartlarda başvuruçunun iki yıl yedi ay gibi uzun tutukluluk süresinin Sözleşme'nin 5(3). fıkrası bakımından haklı görülebilmesi için çok güçlü sebepler bulunması gerekirdi.

(β) Tutukluluğun devamı için 'diğer gerekçeler'

162. Ulusal mahkemeler tanıklara baskı ve delilleri karartma risklerinden, başvuruçunun tehlikeli olmasından, olayın karmaşıklığından ve soruşturmanın gereklerinden söz etmişlerdir. Yine bu mahkemeler, Ceza Usul Kanununun 275(3). fıkrasındaki karineye dayanmışlardır (bk. yukarıda parag. 87).

163. Söz konusu kararlarda gösterilen gerekçeler çok genel olmakla birlikte, Mahkeme bu gerekçelerin en azından başlangıçta makul olduklarını gözlemlemektedir. Yargısal makamlar bir bütün olarak tutuklu ve hükümlülerden söz etmişler ve soyut olarak suçun niteliğine atıfta bulunmakla yetinmişlerdir. Ulusal mahkemeler sözünü ettikleri risklerin fiilen varlığını gösterebilecek herhangi bir unsura işaret etmemişlerdir; suç kaydı bulunmayan ve savcının bu olayda hakkında üç yıl hapis cezası istemiş olması nedeniyle mafya türü örgütte ufak bir rolü olduğu söylenen başvuruçunun tehlikeli bir kişi olduğunu ortaya koyamamışlardır.

Gerekçelerde başvuru hakkındaki suçlamaların dayandığı delillerin zamanla güçlenmek yerine zayıfladığı dikkate alınmamıştır.

164. Buna göre Mahkeme, şikayet konusu kararlarda sözü edilen sebeplerin, başvuruçunun iki yıl yedi ay tutuklu tutulmasını haklı göstermek için yeterli olmadığı kanaatindedir.

165. Kısacası, söz konusu tutukluluk Sözleşme'nin 5(3). fıkrası ihlal etmiştir.

III. SÖZLEŞME'NİN 5(1). FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

166. Başvuruçucu beraat ettikten sonra hukuka aykırı olarak on iki saat daha tutulduğunu ileri sürmüştür.

167. Sözleşme'nin 5(1). fıkrası şöyledir:

“Herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Aşağıdaki haller dışında ve hukukun öngördüğü bir usule uyulmadıkça, hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(a) bir kimsenin yetkili mahkemenin mahkumiyet kararından sonra hukuka uygun olarak hapsedilmesi;

(b) bir kimsenin mahkemenin hukuka uygun bir kararına uymaması nedeniyle veya hukukun öngördüğü bir yükümlülüğü yerine getirmesini sağlamak için hukuka uygun olarak gözaltına alınması veya tutulması;

(c) bir kimsenin suç işlediğinden makul kuşku duyulması üzerine veya suç işlemesini engellemek ya da işledikten sonra kaçmasını önlemek için kendisini tutmayı gerektiren makul nedenler bulunması halinde, kendisini kanunen yetkili makamların önüne çıkarmak amacıyla hukuka uygun olarak gözaltına alma veya tutma;

(d) bir küçüğün eğitiminin izlenmesi amacıyla hukuka uygun bir kararla tutulması veya kendisini kanunen yetkili makamların önüne çıkarmak amacıyla hukuka uygun olarak tutulması;

(e) bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için bunu taşıyanların, akıl zayıflığı, alkolik, uyuşturucu bağımlısı olanların veya derbeder kimselerin hukuka uygun olarak tutulması;

(e) ülkeye izinsiz girmek isteyen bir kimsenin girişinin önlenmesi veya hakkında sınır dışı etme veya iade kararı alınan kişinin sınır dışı edilmesi veya iadesi için hukuka uygun olarak gözaltına alınması veya tutulması.”

168. Başvuruçucu beraat etmesinden hemen sonra serbest bırakılmış olması gerektiğini savunmuştur. Başvuruçucu göre beraat etmesi durumunda başka bir nedenle tutuklu olup olmadığı duruşmadan önce kontrol edilebilirdi; geriye kalan idari formaliteler ise salıverilmesinden sonra da yapılabilirdi.

169. Hükümet bir tutuklunun duruşmada beraat ettiği açıklandığı anda “serbest” olduğunu kabul etmekle birlikte, tutuklu bazı idari formaliteler

yerine getirilmeden salıverilemez; ilk ve en önemlisi kendisini tutmayı gerektiren başka nedenler bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir. Bu kontrolü yapmak savcının talimatı üzerine cezaevi görevlilerinin işi olduğundan, tutuklu salıverilmeden önce cezaevine geri getirilmek zorundadır. Mevcut olayda başvuru, yargılamanın yapıldığı Trapani’den alınıp 120 kilometre uzaklıktaki Termini Imerese cezaevine götürülmüştür.

Kayıt memurunun bulunmamasından kaynaklanan gecikme konusunda Adalet Bakanı Komisyon’a gönderdiği 31 Ocak 1997 tarihli yazıda, bu durumun haksız bir durum olduğunu kabul etmiştir. Dahası Adalet Bakanı Mart 1996’dan bu yana, tutukluların gece de salıverilebilmeleri için cezaevi yöneticilerine talimatlar vermiştir.

170. Mahkeme, Sözleşme’nin 5(1). fıkrasındaki özgürlük hakkına ilişkin istisnaların sınırlı sayıda olduğunu ve bu istisnaların sadece dar bir yorumunun, hiç kimsenin özgürlüğünden keyfi olarak yoksun kalmamasını sağlamak olan maddenin amacına uygun olduğunu hatırlatır (*bk. diğer kararlar arasında 01.07.1997 tarihli Giulia Manzoni – İtalya kararı, Reports 1997-IV, s. 1191, §25; ve 22.03.1995 tarihli Quinn – Fransa kararı, Seri A no. 311, s. 17-18, §42*).

171. Sözleşme’nin 5(1)(c) bendinin amacı bakımından bir tutukluluğun haklılığı, ‘suç isnadının karara bağlandığı gün’ sona erer (*bk. yukarıda parag. 147*) ve bu nedenle beraat kararından sonra tutma, bu madde kapsamına girmez; ancak “tutulan bir kimsenin salıverilmesi ile ilgili bir kararın icra edilmesinde biraz gecikme olması genellikle kaçınılmazdır; ama bu gecikme asgari düzeyde kalmalıdır (*bk. yukarıda geçen Giulian Manzoni kararı, s. 1191, §25 sonu*).

172. Bununla birlikte Mahkeme, mevcut olayda başvurunun salıverilmesindeki gecikmenin, sadece kısmen idari formaliteleri yerine getirme gereğine atfedilebileceğini gözlemlemektedir. Başvurucunun gece 12:25’ten 13 Kasım 1993 sabahına kadar salıverilmesindeki gecikmeye memurun yerinde bulunmaması sebep olmuştur. Bu memurun gelmesinden sonra başvurunun tutuklu kalması için başka bir sebep bulunup bulunmadığına bakmak ve salıverme için diğer idari formaliteleri yoluna koymak mümkün olmuştur (*bk. yukarıda parag. 24*).

173. Bu koşullarda başvurunun Termini Imerese Cezaevine geri getirildikten sonra tutulmasının devam etmesi, kendisinin salıverilmesine dair kararın icrası için bir işlem olmayıp, Sözleşme’nin 5(1)(c). fıkrasına girmemektedir.

174. Buna göre Sözleşme’nin 5(1). fıkrası ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

175. Başvurucu ailesi ve avukatıyla haberleşmesinin, Pianosa Cezaevi görevlileri tarafından sansür edilmesinden şikayetçi olmuştur.

Sözleşme’nin 8. maddesinde şu hükümler yer almaktadır:

“1. Herkes... haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahalelerin dışında, kamu makamları tarafından hiçbir müdahale bulunulamaz.”

176. Komisyon oybirliğiyle, bu olayda başvurucunun haberleşmesine saygı hakkına müdahale “hukuka uygun olarak” yapılmadığı için, Sözleşme’nin 8. maddesinin ihlal edildiği görüşünü açıklamıştır. Komisyon olaya uygulanabilir olan mevzuatın ilgili makamların haberleşmenin sansürü konusundaki yetkilerini yeterli açıklıkta göstermediğini ve bu yetkinin nasıl kullanılacağını düzenlemediğini, çünkü söz konusu 1975 tarihli ve 354 sayılı yasasının 18. maddesinin tutuklu ve hükümlülerin haberleşmesinin ne kadar süreyle sansür edileceğini ve sansür kararının hangi gerekçelere dayanacağını belirtmediğini söylemiştir. Komisyon, tutuklu ve hükümlülerin haberleşmesiyle de ilgili olan Mahkeme’nin Calogero Diana ve Domenichini davalarındaki kararlarına dayanmıştır (*bk. 15.11.1996 tarihli Calegero Diana – İtalya kararı, Reports 1996-V, s. 1775-76, §29-33; ve 15.11.1996 tarihli Domenichini – İtalya kararı, Reports 1996-V, s. 1799-800, §29-33*).

177. Mahkeme’nin Calegero Diana ve Domenichini kararlarını göz önünde tutan Hükümet, Komisyon’un vardığı bu sonuca itiraz etmemiştir. Hükümet, ilgili yasayı Mahkeme’nin yukarıda belirtilen kararlarına uygun duruma getirebilmek için Adalet Bakanlığı tarafından 23 Temmuz 1999 tarihinde Senato’ya bir yasa tasarısı sunulduğunu belirtmiştir.

178. Mahkeme, başvurucunun Sözleşme’nin 8(1). fıkrasında güvence altına alınmış olan haberleşmeye saygı hakkını kullanmasına “kamu makamları tarafından bir müdahale” bulunduğu konusunda Hükümetin ve Komisyon’un görüşüne katılmaktadır.

179. Böyle bir müdahale, “hukuka uygun olarak” yapılmadıkça, ikinci fıkrada belirtilen “meşru amaçlardan birini veya birkaçını izlemedikçe” ve ayrıca bu amaçları gerçekleştirmek üzere “demokratik toplumda gerekli” olmadıkça, Sözleşme’nin 8. maddesine aykırı düşecektir (*bk. 25.03.1983 tarihli Silver ve Diğerleri – Birleşik Krallık kararı, Seri A no. 61, s. 32, §84; 25.03.1992 tarihli Campbell – Birleşik Krallık kararı, Seri A no. 233, s. 16, §34; yukarıda geçen Calegero Diana kararı, §28; yukarıda geçen Domenichini kararı, §28; ve 23.03.1998 tarihli Petra – Romanya kararı, Reports 1998-VII, s. 2853, §36*).

A. “Hukuka uygun olarak”

1. 21 Nisan 1992 ile 20 Temmuz 1992, 15 Eylül 1993 ile 21 Şubat 1994 ve 13 Ağustos 1994 ile 13 Kasım 1994 arasındaki dönemler

180. Yukarıda belirtilen tarihler arasında başvurunun haberleşmesinin sansürüne Trapani Bölge Mahkemesi tarafından karar verilmiş olup, bu kararlar 1975 tarihli ve 354 sayılı Kanunun 18. maddesine dayandırılmıştır. Ne var ki Mahkeme, başvurunun haberleşmesinin sansürü bu maddeye dayandırılmış olmasına rağmen, müdahalenin Sözleşme’nin 8. maddesine uygun olmadığı yönündeki Komisyon görüşüne katılmamak için hiçbir sebep görmemektedir.

2. 20 Temmuz 1992 ile 15 Eylül 1993 arasındaki dönem

181. Bu dönemde sansür, 1975 tarihli Kanunun 41ek maddesi (bk. yukarıda parag. 55-56) gereğince Adalet Bakanlığı tarafından verilen karara dayanmıştır.

182. Mahkeme, İtalyan Anayasa Mahkemesinin Anayasanın 15. maddesine dayanarak, Adalet Bakanlığının mahpusların haberleşmesiyle ilgili tasarrufta bulunma yetkisi olmadığına ve böylece İtalyan hukukuna göre yetkisini aştığına (ultra vires) karar verdiğini (bk. yukarıda parag. 102) kaydeder. Bu nedenle, bu dönemde başvurunun haberleşmesinin sansür edilmesi ulusal hukuka göre yasadışı olup, Sözleşme’nin 8. maddesi anlamında “hukuka uygun olarak” yapılmış bir müdahale değildir..

3. 21 Şubat 1994 ile 10 Haziran 1994 arasındaki dönem

183. Bu dönemde başvurunun haberleşmesinin sansür edilmesi için hukuki bir dayanak yoktur (bk. yukarıda parag. 59).

4. Sonuç

184. Sonuç olarak, başvuru tarafından haberleşmesinin sansürü konusunda şikayet edilen çeşitli tedbirlerden hiçbiri, Sözleşme’nin 8. maddesi anlamında “hukuka uygun olarak” alınmış tedbirler değildir. Bu nedenle bu madde ihlal edilmiştir.

B. Müdahalenin amacı ve gerekliliği

185. Yukarıda varılan sonuçlar ışığında Mahkeme, bu olayda Sözleşme’nin 8(2). fıkrasındaki şartların yerine getirilmiş olup olmadığını incelemeyi gerekli görmemektedir.

V. SÖZLEŞME’NİN 6(3). FIKRASININ İHLALİ İDDİASI

186. Başvurucu ayrıca, avukatıyla haberleşmesinin sansür edilmesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiğinden şikayet etmiştir. Başvurucu Sözleşme’nin 6. maddesinin dayanmıştır. Bu maddenin ilgili hükümleri şöyledir:

“3. Hakkında bir suç isnadı bulunan herkes asgari şu haklara sahiptir:

...

(b) savunmasını hazırlamak için yeterli zamana ve kolaylıklara sahip olma;

(c) kendisini bizzat veya seçeceği bir avukat aracılığıyla savunma; avukata ödeme yapabilmek için yeterli imkanı yoksa ve adaletin yararı gerektiriyorsa, ücretsiz hukuki yardım alma;

....”

187. Mahkeme, yukarıda Sözleşme’nin 8. maddesi bakımından vardığı sonuçlar ışığında bu şikayetin, önceki şikayet tarafından içerildiğini kabul etmektedir.

188. Ayrıca ve her halükarda Mahkeme, başvurucunun avukatıyla haberleşmesinin sansür edilmesi nedeniyle savunma hakkının hangi biçimde olumsuz etkilendiğini söylememiştir; dahası başvuru söz konusu yargılamanın sonunda beraat etmiştir.

VI. 4 NO.’LU PROTOKOLÜN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

189. Başvurucu beraat etmesine rağmen özel güvenlik gözetimi altına sokulmasının, Dördüncü Protokolün 2. maddesini ihlal ettiğini savunmuştur. Bu madde şöyledir:

“1. Bir devletin ülkesi içinde hukuka uygun olarak bulunan bir kimse, bu ülke içinde serbestçe seyahat etme hakkına ve ikametgâhını seçme özgürlüğüne sahiptir.

2. Herkes kendi ülkesi dahil, bulunduğu ülkeden çıkmakta serbesttir.

3. Bu hakların kullanılmasına ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeninin sürdürülmesi, suçların önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için hukuka uygun olarak ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan kısıtlamalardan başka kısıtlamalar getirilemez.

4. Birinci fıkrada belirtilen haklar ayrıca belirli bölgelerde demokratik toplumdaki kamu yararının haklı kıldığı ölçüde ve hukuka uygun olarak sınırlanabilir.”

190. Hükümet, mafya üyesi olduğundan kuşkuyla bir kişi söz konusu olduğunda, önleyici tedbirlerin önemini vurgulamıştır. Hükümet,

başvurucunun beraat etmiş olmasının, kendisi hakkında verilen önleyici tedbirlerin hukukiliğini etkilemediğini eklemiştir. İtalyan hukuk düzeninde cezalar ile önleyici tedbirler birbirinden tamamen farklıdır. Birincisi yasadışı fiile bir karşılık olup, buna bağlı sonuçlar yaratır; ikincisi ise bu tür bir fiilin oluşmasını engellemenin bir vasıtasıdır. Bir başka deyişle, bir ceza daha önce işlenmiş bir suç için verilir; önleyici tedbirler ise gelecekte suç işleme riskine karşı koruma amacıyla alınır. Aslında Mahkeme bunu Raimondo kararında (bk. 22.02.1994 tarihli Raimondo –İtalya kararı, Seri A no. 281-A, s. 19, §39) kabul etmiştir.

Mevcut olayda başvuru beraat ettiği halde (Hükümet bu bağlamda “kuşkudan yararlanma” teriminin artık kaldırıldığını vurgulamıştır), hakkında dava açılmasını sağlayacak kadar suçluluğuna ilişkin “kuvvetli deliller” bulunmuş ve bu deliller yargılama sırasında çürütülememiştir.

191. Başvurucu ise, “suç işlemediği” gerekçesiyle beraat ettikten sonra bir mafya suçlusu olarak muamele görmemesi gerektiğini, Hükümetin iddiasının tersine yargılama sırasında “kuvvetli deliller” ortaya koyulamadığını savunmuştur.

192. Komisyon, İtalyan mahkemelerinin özellikle başvuru beraat etmiş mafya ile aile bağları olmasına dayanmış bulunmalarının yeterli olmadığını kabul etmiştir.

193. Mahkeme, 19 Kasım 1994’ten 18 Kasım 1997’ye kadar üç yıl süreyle, başvuru beraat etmiş olmasının, hiç kuşkusuz Dördüncü Protokolün 2. maddesinde güvence altına alınan hakkına bir müdahale oluşturduğunu gözlemlemektedir (bk. 06.11.1980 tarihli Guzzardi – İtalya kararı, Seri A no. 39, s. 33, §92 ve yukarıda geçen Raimondo – İtalya kararı, §39).

194. Bu tedbirler 1423/56, 575/65, 327/88 ve 55/90 sayılı ve tarihli yasalara (bk yukarıda parag. 103-109) dayandığı için, Sözleşme’nin 8(2). fıkrası anlamında “hukuka uygun olarak” alınmış tedbirlerdir. Bu tedbirler açıkça meşru amaçlar izlemektedirler; bu amaçlar da “kamu düzeninin (ordre public) korunması” ve “suçların önlenmesi”dir (bk. yukarıda geçen Raimondo kararı, §39).

195. Bununla beraber bu tedbirler, söz konusu meşru amaçları gerçekleştirmek için “demokratik toplumda gerekli” tedbirler olmak zorundadır.

Bu bağlamda Mahkeme, özel gözetim tedbirleri dahil, önleyici tedbirlerin mafya üyesi olduğundan kuşkuyla karşılanan bir kimseye karşı mahkumiyetten önce bile alınmış olmasının meşru olduğunu, çünkü bu tedbirlerin suçun işlenmesini önlemeyi hedeflediklerini düşünmektedir. Dahası, bir beraat kararı bu tür tedbirleri mutlaka temelsiz bırakmaz; yargılama sırasında toplanan somut deliller bir mahkumiyet kararı verilmesi için yeterli olmasa da, bu kimsenin gelecekte çeşitli suçlar işleyebileceğinden makul kaygılar duyulmasını haklı kılabilir.

196. Mevcut olayda başvurucuya özel gözetim tedbirleri uygulama kararı, onun mafya üyesi olduğuna dair bazı delillerin varlığının ortaya çıktığı 10 Mayıs 1993'te verilmiş, ancak bu tedbir Trapani Bölge Mahkemesinin beraat kararı verdiği 19 Kasım 1994 tarihine kadar uygulanmamıştır (bk. yukarıda parag. 63 ve 69).

Mahkeme, başvurunun beraat etmesinden sonra bu tedbirin kaldırılması için yaptığı başvuruyu reddeden İtalyan mahkemelerinin dayandıkları gerekçeleri incelemiştir. Bu mahkemeler başvurunun mafya ailesiyle ilişkileri olduğuna dair B.F.'nin iddiasına dayanmışlardır; bu mahkemelere göre başvurunun ölen kayınbiraderinin ana ailenin başkanı olması (bk. Trapani Bölge Mahkemesinin 11 Haziran 1996 tarihli kararı, yukarıda parag. 72) ve “başvurunun yaşam tarzında fiilen bir değişiklik yapmamış olması veya samimiyetle pişmanlık duymamış olması” (bk. Trapani Bölge Mahkemesinin 21 Ekim 1997 tarihli kararı, yukarıda parag. 75) bu iddiayı kanıtlamaktadır.

Mahkeme, başvurunun suç işleyeceğine dair gerçek bir riskin varlığını gösteren başka bir somut delil bulunmamasına rağmen, başvurunun eşinin ölmüş bir mafya patronunun kız kardeşi olmasının, nasıl olup da bu tür ağır tedbirleri haklı kıldığını anlayamamaktadır. Yaşam tarzının değiştirilmesi ve pişmanlık konusunda ise Mahkeme, geçmişe ait sabıka kaydı bulunmayan başvurunun mafya üyesi olma isnadından, hazırlık soruşturması ve yargılama sırasında bu iddiayı destekleyecek hiçbir somut delil bulunamaması nedeniyle beraat etmiş olmasına önem vermektedir.

197. Sonuç olarak Mahkeme, mafyanın yarattığı tehlikeyi hafife almamakla birlikte, başvurunun seyahat özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların, “demokratik toplumda gerekli” görülemeyeceği sonucuna varmaktadır.

Bu nedenle Dördüncü Protokolün 2. maddesi ihlal edilmiştir.

VII. 1 NO.'LU PROTOKOLÜN 3. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

198. Başvurucu, beraat etmiş olmasına karşın Birinci Protokolün 3. maddesine aykırı olarak seçme hakkından mahrum edildiğini ileri sürmüştür. Bu madde şöyledir:

“Sözleşmeci Devletler yasama organının seçimi için, halkın kendi düşüncelerini serbestçe ifade etmesinin güvence altına alındığı koşullarda, makul aralıklarla ve gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.”

199. Hükümet bu tedbirin, mafyanın seçimle gelen organlar üzerinde herhangi bir etkide bulunmasını önlemeyi amaçladığını savunmuştur. Hükümete göre mafyaya mensup olduklarından kuşkuyla anılan kişilerin oy haklarını diğer mafya üyeleri lehine kullanabilecekleri konusundaki gerçek risk dikkate alındığında, başvurunun geçici bir süre seçme hakkından mahrum edilmesi orantısız değildir.

200. Komisyon ise, başvurunun özellikle beraat etmiş olmasını ve daha sonra topluma yabancılaştırılma tehlikesini dikkate alarak, bu tedbirin orantısız olduğu sonucuna varmıştır.

201. Mahkeme, “halkın kendi düşüncelerini serbestçe ifade etmesinin güvence altına alındığı koşullarda”, “makul aralıklarla” ve “gizli oyla” “serbest” seçimler yapılmasını öngören Birinci Protokolün 3. maddesinde, subjektif nitelikteki oy verme ve seçimlerde aday olma haklarının üstü örtülü olarak yer aldığına işaret eder. Bu haklar önemli olmakla birlikte mutlak değildir. Birinci Protokolün 3. maddesi, bu hakları açık terimlerle düzenlemeden sadece tanımlamakla yetindiği için, üstü örtülü sınırlamalara yer vardır (bk. 02.03.1987 tarihli *Mathieu-Mohin ve Clerfayt – Belçika kararı*, *Seri A no. 113*, s. 23, §52). Sözleşmeci Devletler kendi iç hukuk düzenlerinde oy verme ve seçimlerde aday olma haklarını, kural olarak 3. maddeye aykırı düşmeyecek şartlara tabi tutabilirler. Bu konuda Sözleşmeci Devletlerin geniş bir takdir alanları vardır; ancak Birinci Protokolün gereklerine uyum sağlanmış olup olmadığını belirlemek, son aşamada Mahkeme’ye düşen bir görevdir. Mahkeme bu şartların, söz konusu hakların özünü zedeleyecek ve etkili olmaktan yoksun bırakacak şekilde kullanılmalarını engellemediklerine, meşru bir amacı izlemek için konulduklarına ve kullanılan araçların orantısız olmadıklarına kanaat getirmelidir (bk. 01.07.1997 tarihli *Gitonas ve Diğerleri – Yunanistan kararı*, *Reports 1997-IV*, s. 1233-34, §39; ve 18.02.1999 tarihli *Matthews – Birleşik Krallık kararı*, [BD], no. 24833/94, §63).

202. Mahkeme, özel güvenlik gözetimine tabi tutulan kimselerin, “topluma karşı tehlike” oluşturdukları için veya bu olaydaki gibi mafyaya mensup olmalarından kuşkulandığı için yurttaşlık (civic) haklarını kaybettiklerinden, seçmen kütüğünden otomatik olarak silindiklerini gözlemlemektedir (bk. yukarıda parag. 107 ve 110). Hükümet, “mafyaya mensup olduklarından kuşkulanan” kişilerin oy haklarını diğer mafya üyeleri lehine kullanabilecekleri riskine işaret etmiştir.

203. Mafyaya üye bulunduklarına dair haklarında delil bulunan kimselerin oy kullanma haklarının geçici olarak askıya alınmasının meşru bir amaç izlediğinden Mahkeme’nin herhangi bir tereddüdü yoktur. Bununla birlikte Mahkeme, bu olayda başvuru hakkındaki özel güvenlik gözetimi tedbirine yargılama sırasında karar verildiği halde, başvurunun “suçu işlemediği” gerekçesiyle beraat ettiği yargılamanın sonuna kadar uygulanmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme, başvurunun suçluluğu hakkındaki kuvvetli delillerin yargılama sırasında çürütülemediği şeklinde ifade edilen Hükümet görüşünü kabul etmemektedir. Hükümetin bu görüşü, Trapani Bölge Mahkemesinin hükmü (bk. yukarıda parag. 23) ve Palermo Üst Mahkemesinin hükmü (bk. yukarıda parag. 26) ile çelişki halindedir. Başvurunun ismi seçmen kütüğünden çıkarıldığı sırada, başvurunun mafyaya mensup olduğuna dair bir “kuşku”nun dayanacağı hiçbir somut delil yoktur (bk. *mutatis mutandis*, yukarıda parag. 196).

Bu koşullarda Mahkeme, söz konusu tedbiri orantılı bir tedbir olarak görmemektedir.

Bu nedenle Birinci Protokolün 3. maddesi ihlal edilmiştir.

VIII. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

1. Sözleşme’nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme, Sözleşme’nin veya Protokollerin ihlal edildiğini tespit ederse ve ilgili Sözleşmecî Devletin iç hukuku bu ihlali ancak kısmen giderme imkanı veriyorsa, Mahkeme gerekli görürse zarara uğrayan tarafa adil bir karşılık verilmesine hükmeder.”

A. Zarar

205. Başvurucu fiziksel ve ruhsal açıdan gördüğü zararlar için 2,000,000,000 İtalyan Lireti tazminat talep etmiştir. Başvurucu ayrıca, bazı taşınmaz mallarına el koyulmuş olması, yargılama sırasında 1995 yılına kadar diskoteğinin kapalı tutulmuş olması ve bir şirketteki hisselerinin bloke edilmiş olması nedeniyle doğan maddi zararları için 1,000,000,000 Liret istemiştir.

206. Hükümet ise, iddia edilen maddi zararlar ile yine iddia edilen ihlaller arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunmadığını savunmuş ve başvurunun el koyma ve bloke etme işlemlerinden Sözleşme organları önünde şikayetçi olmadığını vurgulamıştır. Hükümet, uzun tutukluluk konusunda başvurunun ulusal mahkemeler tarafından hükmedilen yeterli bir tazminatı daha önce aldığını söylemiştir.

207. Mahkeme, başvurunun arazilerine el koyulması ve şirketteki hisselerinin bloke edilmesi konusunda, talep edilen maddi tazminat ile bu olayda tespit edilen ihlaller arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmadığına dair Hükümetin argümanını kabul etmektedir. Mahkeme, başvurunun tutukluluk nedeniyle uğramış olabileceği bir zararın ulusal mahkemeler tarafından hükmedilen tazminatı da dikkate almak zorundadır.

Bununla birlikte Mahkeme, bu olayda tespit edilen ihlallerin ağırlığını göz önünde bulundurarak, başvurucuya manevi tazminat ödenmesine hükmedilmesi gerektiğini düşünmektedir. Mahkeme Sözleşme’nin 41. maddesinde öngörülen hakkaniyet esasına göre 75,000,000 İtalyan Lireti ödenmesine hükmeder.

B. Ücretler ve masraflar

208. Başvurucu son olarak, Komisyon ve Mahkeme önündeki yargılama sırasında yaptığı masraflar ve ödediği ücretlerin kendisine geri ödenmesini istemiş, fakat herhangi bir miktar belirtmemiştir.

209. Hükümet bu konuyu Mahkeme'nin takdirine bırakmıştır.

210. Başvurucuya Komisyon tarafından adli yardım verilmiş olmasını ve başvurucunun ücret ve masrafların miktarını belirtmemiş veya herhangi bir ücret belgesi sunmamış olmasını dikkate alan Mahkeme, başvurucunun bu konudaki talebini reddeder (bk. yukarıda geçen Calegero Diana kararı, §47 ve 22.10.1997 tarihli Papageorgou – Yunanistan kararı, *Reports* 1997-VI, s. 2293, §60). Ancak başvuru, Mahkeme önündeki duruşmalar için bazı masraflarda bulunmuş olmalıdır. Mahkeme bu başlık altında başvurucuya 6,000,000 İtalyan Lireti ödenmesine hükmedilmesini makul görmektedir.

C. Gecikme faizi

211. Mahkeme'ye ulaşan bilgiye göre, bu kararın kabul edildiği tarihte İtalya'da uygulanan yasal faiz oranı yıllık 2.5'tir.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME,

1. Sekize karşı dokuz oyla, başvurucunun Pianosa Cezaevinde kötü muameleye uğradığı iddiası bakımından Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
2. Oybirliğiyle, bu iddialar hakkında etkili bir resmi soruşturma yapılmamış olması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlaline;
3. Oybirliğiyle, Pianosa Cezaevinden nakil koşulları bakımından Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
4. Oybirliğiyle, başvurucunun tutukluluk konusunda başvurucunun Sözleşme'nin 34. maddesine göre "mağdur" olduğunu iddia edebileceğine;
5. Oybirliğiyle, tutukluluk süresinin uzunluğu bakımından Sözleşme'nin 5(3). fıkrasının ihlaline;
6. Oybirliğiyle, başvurucunun 13 Kasım 1994 günü gece 12:25'ten sonra tutulması nedeniyle Sözleşme'nin 5(1). fıkrasının ihlaline;
7. Oybirliğiyle, başvurucunun haberleşmesinin sansür edilmesi bakımından Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlaline;

8. Oybirliğiyle, başvurucunun avukatlarıyla haberleşmesinin sansür edilmesini Sözleşme'nin 6(3). fıkrası bakımından incelemenin gerekli olmadığına;
9. Oybirliğiyle, başvurucuya uygulanan önceleyici tedbirler nedeniyle Dördüncü Protokolün 2. maddesinin ihlaline;
10. Oybirliğiyle, başvurucunun seçme hakkından yoksun bırakılması nedeniyle Birinci Protokolün 3. maddesinin ihlaline;
11. Oybirliğiyle,
 - (a) Davalı Devletin başvurucuya üç ay içinde manevi zararlara karşılık 75 milyon İtalyan Lireti, Mahkeme önündeki yargılama sırasındaki masraflar için 6 milyon Liret ödemesine;
 - (b) yukarıda belirtilen üç ayın geçmesinden itibaren ödeme yapılincaya kadar yıllık yüzde 2.5 faiz uygulanmasına;
12. Oybirliğiyle, adil karşılık konusundaki diğer taleplerin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce ve Fransızca yazılan bu karar, 6 Nisan 2000 tarihinde Strazburg'daki İnsan Hakları Binasında açıklanmıştır.

Luzius WILDHABER
Başkan

Paul MAHONEY
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Sözleşme'nin 45(2). fıkrası ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 74(2). fıkrası uyarınca, Pastor Ridruejo, Bonello, Makarczyk, Tulkens, Strážnická, Butkevych, Casadevall ve Zupančič'in kısmen muhalif görüşleri karara eklenmiştir.

L.W.
P.J.M.

**YARGIÇLAR PASTOR RIDRUEJO, BONELLO,
MAKARCZYK, TULKENS, STRÁŽNICKÁ, BUTKEVYCH,
CASADEVALL VE ZUPANČIČ’İN KISMEN MUHALİF
BİRLEŞİK GÖRÜŞLERİ**

(Çeviri)

Mahkeme çoğunluğu, başvurunun Pianosa Cezaevi’nde kötü muamele gördüğü iddiası konusunda Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır. Bu görüşe katılamadığımız için üzgünüz.

1. Mahkeme çoğunluğu, başvurunun Pianosa Cezaevi’nde kötü muameleye tabi tutulduğu iddiasını “makul kuşkuya yer bırakmayacak şekilde” kanıtlamadığını kabul etmiştir. Başvurucunun sunduğu materyallerin sadece yüzeysel (prima facie) deliller oluşturduğuna dair çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, kendisini korumakla sorumlu infaz koruma memurlarının kötü muamelesine maruz kalmış bir tutuklu veya hükümlünün karşılaşılabileceği güçlüklerle ve bu tür bir muameleyi açıkladığı taktirde üstleneceği risklere de önem vermekteyiz. Gerçekten de başvuru, Pianosa infaz koruma memurlarının tutuklu ve hükümlülere gördükleri muameleleri birbirlerine veya avukatlarına anlatmamaları talimatı verdiklerini ve anlatırlarsa misillemede bulunmakla tehdit ettiklerini söylemiştir (bk. karar, parag. 29 sonu). Başvurucu en az bir keresinde misillemeye tabi tutulmuştur (bk. karar, parag. 29). Livorno ceza infaz yargıcının 5 Eylül 1992 tarihli raporunda (bk. karar, parag. 42) anlatılan bu tür bir bağlamda, mahpusların kötü muameleye uğradıktan hemen sonra bir doktora görünmek istemeye cesaret edememiş olmalarını anlamak mümkündür.

Bu nedenle, bu olayda delilleri değerlendirmek için kullanılan standardın yetersiz, belki de mantıksız ve hatta işe yaramaz olduğu, çünkü etkili bir soruşturmanın yapılmamış olması nedeniyle başvurunun delil toplamasının engellendiği ve yetkililerin dahi haklarında kötü muameleden şikayetçi olunan infaz koruma memurlarını ortaya çıkaramadıkları görüşündeyiz. Eğer devletler bundan böyle Mahkeme’nin bu tür davalarda yeterli delil isteyerek kötü muamele iddialarını incelemekten kaçınacağını dikkate alacak olurlarsa, bu tür iddiaları soruşturmamakta yarar görecekler ve böylece başvuru sahipleri “makul kuşkuya yer bırakmayan” delilden mahrum edeceklerdir. Bazı davalarda usul yaklaşımının hem yararlı ve hem de gerekli olduğunu kabul etsek bile, bu yaklaşım incelenmekte olan bu gibi durumlarda bir devletin sorumluluğunu sadece usul yükümlülüklerini ihlal tespitiyle sınırlayabilecektir ki, bunun da kötü muamele yasağının ihlalinden daha az ağır olduğu açıktır. Buna ek olarak, Mahkeme’yi Sözleşme’nin 3. maddesini usul yönünden bir ihlal bulmaya götüren şeylerin (bk. karar, parag. 130-135), maddi yönden de bir ihlal tespiti için yeterli derecede açık ve ortada olduğunu düşünüyoruz.

Mağdur hapiste olduğu için olayların bir kısmının veya tamamının sadece yetkililer tarafından bilindiği yerde, yaralanmaların ve kötü muamelelerin tutma sırasında meydana geldiğine dair güçlü bir karinenin doğduğuna inanıyoruz. Bu gibi durumlarda, yeterli ve ikna edici açıklamalar getirme konusunda ispat külfeti yetkililere düşer. Her halükarda, eğer yetkililer talep edildiği halde etkili bir soruşturma yürütüp yaptıkları tespitleri Mahkeme'ye sunmamış iseler, başvurucunun iddiasını kanıtlama standardı daha düşük olmalıdır.

Son olarak, “makul kuşkuya yer bırakmama” şeklindeki kanıt standardının bazı hukuk sistemlerinde ceza davalarında kullanıldığı akılda tutulmalıdır. Bununla birlikte bu Mahkeme'den bir kimsenin suçluluğu ve masumiyeti hakkında karar vermesi veya bir ihlalden sorumlu olanları cezalandırması istenmemektedir; Mahkeme'nin görevi mağdurları korumak ve sorumlu olan devletin eylemleriyle sebep olunan zararlara karşılık giderim sağlamaktır. Sorumluluk bakımından kanıt ölçüsü, yöntemi ve standardı, kişilerin cezai sorumlulukları konusunda çeşitli ulusal sistemlerde uygulananlardan farklıdır (bk. 04.12.1995 tarihli *Ribitsch – Avusturya kararı*, *Seri A no. 336*, *Komisyon'un görüşü*, s. 37, §110).

2. Dahası, başvurucunun Mahkeme önünde şikayet ettiği bütün muameleler, sağlık muayenesiyle anlaşılabilir fiziksel veya ruhsal izler bırakmazdı. Hakaretlerin, tehditlerin veya aşağılamaların, sağlık muayenesi sırasında kelepçeli olarak tutulmanın, havalandırmaya giderken kaygan bir koridorda gardiyanların hakaretleri altında koşmaya zorlanmanın iz bırakması gerekmez. Bu tür muameleler, her şeye rağmen bireylerin manevi bütünlüklerine zarar verir ve bu nedenle Sözleşme'nin 3. maddesinin kapsamına girebilir.

Başvurucunun uğradığını iddia ettiği psikolojik kötü muameleler, Pianosa Cezaevindeki genel durumla ilgili diğer deliller tarafından desteklenmiştir. Böylece, başvurucunun Pianosa Cezaevinde bulunduğu sırada, Livorno ceza infaz yargıcı tarafından düzenlen rapor, “havalandırma yerine koşturma” uygulamasını ortaya çıkarmış ve bir şiddet ortamının varlığını dile getirmiştir. Yapılan soruşturmalar iki gardiyanın kovuşturulmasına yol açmış, ancak bir mahkumiyeti sağlayacak yeterli delil bulunamamıştır (bk. karar, parag. 49). Ayrıca Cezaevleri Genel Müdürünün 12 Ekim 1990 tarihli yazısında (bk. karar, parag. 46), mahpusların Pianosa Cezaevinde şiddet eylemlerinin mağduru oldukları inkar edilmemiş, ama bu durumun çok sayıda mahpusun aynı anda ve plansız bir biçimde buraya nakledilmesinden ve inşaat durumundan kaynaklanan “lojistik nitelikteki” sorunlara bağlamıştır. Ayrıca, ceza infaz mahkemesi Başkanı 12 Aralık 1996 tarihli yazısında (bk. kararı, parag. 50), Pianosa'da görülen “istismar ve düzensizlikleri”, ceza infaz memurlarının diğer cezaevlerinden toplanmış olmasıyla ve kendilerine “kayıtsız şartsız yetki” (carte blanche) verilmesiyle açıklamıştır.

3. Hükümet, Komisyon önünde başvurunun kötü muameleye tabi tutulduğunu kabul etmiş ve başvurunun cezaevi infaz koruma memurlarının eylemleriyle ilgili iddialara itiraz etmiştir. Dahası Hükümet, Komisyon önünde dile getirdiği görüşlerinde bu davranışları “korkunç” bulmuştur. Aslında Komisyon büyük ölçüde, Hükümetin maddi olayları kabulüne dayanarak, raporunda Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucun varmıştır (bk. Komisyon raporu, parag. 120). Hükümet de Mahkeme önünde başvurunun kötü muameleye tabi tutulduğunu inkar etmemiştir. Hükümet sadece, söz konusu muamelenin Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlalinin gerektirdiği ağırlık düzeyine ulaşmadığını belirtmiştir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, Mahkeme’nin başvurunun şikayet ettiği kötü muamelelere tabi tutulduğu sonucuna varması için yeteri derecede güçlü, açık ve birbirleriyle tutarlı çıkarsamaların bulunduğunu düşünüyoruz.

Ayrıca bu muamelenin çirkin niteliği ve uygulanma süresi itibariyle, başvurucuda hapsedilmiş olmanın kaçınılmaz sonuçları olmayan gurur kırıcı ve aşağılanma duygusu yaratabilecek korku, endişe ve küçümsenmeye sebep olacak nitelikte bulunduğu ikna olduk.

Sonuç olarak, şikayet konusu muamelenin Sözleşme’nin 3. maddesindeki “insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele” kavramının kapsamına girecek ağırlıkta başvurunun onurunun kırılması ve aşağılanması olduğunu düşünüyoruz.